

NARODNI DNEVNIK

Neodvisen političen list.

Izhaja vsak dan zjutraj, izvenšil pondeljke.

Mesečna naročnina:

V Ljubljani in po pošti Din 16, inozemstvo Din 25.

Uredništvo: Wolfova ulica št. 1/I. — Telefon 213.

Upravišтво: Marijin trg 8. — Telefon 44.

Rokopisi se ne vračajo. — Oglasi po tarifu.

Pisnim vprašanjem naj se priloži znamka za odgovor.

Račun pri poštnem ček. uradu št. 13.633.

Pred aneksijo Reke.

Ko se je zahtevalo od nas leta 1920., da sami pristanemo na izgubo Primorja, je odgovoril slovenski narod na to zahtevo z grandioznim ustanovnim občinim zborom vsedrjavne Jugoslovenske Matice — torej z resnično pozitivnim dejanjem.

Ko je prišla na nas le malo kasneje nesreča koroškega plebiscita, je odgovoril slovenski narod z ustanovitvijo Gosposvetskega Zvona, torej tudi z dejanjem.

Ko je prišla aneksija Primorja, ko so se zgodila nezasišana volivna nasilja nad našim življenjem tam preko, smo protestirali in zbirali prispevke in s tem slednjim odgovorili tudi na nasilja z dejanjem.

Ko je prišla ona barbarska prepoved slovenskega jezika celo v prvem razredu ljudske šole, smo vsaj protestirali in vsaj povedali, da bomo nekoč tudi na to prepoved odgovorili z dejanjem.

Ko stojimo danes pred aneksijo Reke, pa je naš ves odpor izražen le v časopisnih člankih in niti ne poizkušamo več povedati, da bomo vsaj nekoč odgovorili tudi na aneksijo Reke — z dejanjem.

Tako silno je padla naša odpora, tako silno smo v nacionalnem delu stalno nazadovali. In danes smo prišli že tako daleč, da moremo pasti samo še eno stopnjo nižje — na nemoralno stopnjo popolne nacionalne brezbrčnosti, na stopnjo hlapcev in sužnjev.

Pred aneksijo Reke smo in odgovorili nam je na vprašanje, če v resnici nimamo te sile, če v resnici ni v nas te volje, da bi prihranili svojemu narodu vsaj to sramoto, da ne pade na zadnjo stopnjo, na nizko stopnjo nacionalne brezbrčnosti.

Pred aneksijo Reke pa nam je odgovoriti še na drugo vprašanje. Ali občutimo izgubo Reke res tako globoko, da smo v stanu pozitivno odgovoriti, ali pa nam je tudi izguba Reke dobrodošla za strankarsko frazo.

Če občutimo izgubo Reke resno, potem moramo tudi resno odgovoriti in spoznati, da moramo, kakor smo stopnjama padali, tako tudi gledati, da se stopnjama dvignemo in da polagoma, toda sigurno vzgledimo ves naš narod do te višine, na kateri je bil tedaj, ko je zahteval Reko za se, ko je imel upravičeno upanje, da ta cilj tudi doseže.

Do te stopnje pa je mogoče vzgojiti narod le potem narodno obrambnih družtev.

Zato je za nas vse pred aneksijo Reke samo ena dolžnost: Vsi v narodno obrambna društva, vsak na mesto, ki mu ga odkazuje vsiljen nacionalni boj!

Pred aneksijo Reke bo preizkušena resnost našega protesta edinole po delu naših narodno obrambnih družtev, ker je edinole višina samopomoči merilo odpora, ki ga mora in hoče dati kak narod.

Pod vtišom od tujcev importiranih idej o pacifizmu in internacionalizmu, hoče velik del javnosti pojmovati obe, sicer vzvišeni ideji, v tako luksuriozni čistosti, kakršne si ne dovoljuje noben drug narod. Posledica tega je, da se smatrajo zlasti naši marksisti za moderne, če se absentirajo od dela v narodno obrambnih družtvih.

In vendar so narodno obrambna društva samo kulturne in karitativne organizacije, ki so vredne vse podpore.

Ali mar ni kulturno, učiti deco brati in pisati? In to vrše narodno obrambna društva.

Ali mar ni kulturno, učiti deco ljubiti svojo mater, spoštovati svojo domovino, pomagati svojemu bratu? In to uče narodno obrambna društva.

Ali ni karitativno, pomagati onim, ki trpe nasilje, ki so preganjeni, ker se ne prodajo za sklado leče? In tem pomagajo narodno obrambna društva.

Ali mar ni kulturno priskočiti vsakomur na pomoč, kdor trpi v tujini pomanjkanje? Vestfalskih rudarjev se ni spomnila nobena socialistična organizacija, temveč kot prva je nastopila za nje Jugoslovenska Matica!

Naša skupščina.

Čudna proračunska debata.

Beograd, 23. febr. (ML) Današnja seja skupščine ni bila znamenita po vprašanjih, ki jih je imela reševati, temveč po medsebojnem nedostojnem psovanju in pretepanju, kakoršnega skupščina še ni videla. Po običajnih formalnostih in prehodu na dnevni red je g. Mihael Srečković (radikal) v svojem govoru očital opoziciji, da neracionalno kritikuje proračun, ter je nato napadal posl. Agatonovića in njegovo hčerko, nakar je nastal silen prepir, med katerim je prišel Agatonovića na govorniško tribuno in udaril Srečkovića po vratu. Nastal je velik trušč, ministri so takoj zapustili dvorano, stenografji so pobegli in nastal je splošen pretep. Tudi predsedništvo se je umaknilo s svojega mesta. Glavno vlogo so igrali novinarji, ki so se vmešavali v prepir. Poslanec Srečković je potegnil samokres, na kar so mu nekateri poslanci opozicije klicali, naj le strelja, če ima pogum. Agatonovića pa so odstranili od njega in ga pomirili. Nato

so se tisti, ki so mirili, začeli medsebojno vleči za suknje. Splošno psovanje je trajalo celo uro. Poslanci so skakali po klopih in rabili najgrše izraze. Galerija jim je klicala, da je sramota, da imamo take poslance.

Ko se je seja nadaljevala, je g. Srečković zopet napadal Agatonovića osebno, vsled česar je zopet prišlo do prepira.

Posl. Rista Jojić je stvarno kritikoval proračun, zahteval kredite za Črno-goro in izjavil, da bo glasoval proti proračunu. Koncem svojega govora je prečital iz Ljubljane došlo brzojavko bivših ministrov g. dr. Kramerića in dr. Žerjava, v kateri sta dva soglašata z večrajšjo izjavo g. Jojića, da sta voljna iti pred vsakršno sodišče. Ob 12. uri 30 minut je bila seja zaključena, prihodnja pa napovedana za ponedeljek ob 9. uri dopoldne z dnevnim redom: nadaljevanje proračunske debate.

Posvetovanja v opozicijskem bloku.

Beograd, 23. febr. (ML) Nocoj ob 7. uri 20 minut je odpočival g. dr. Korošec v Zagreb od tam pa bo odpočival v Ljubljano. Prisostvovati mora jutrišnji seji federalističnega bloka. Kakor doznava naš dopisnik, se je najprej razpravljalo o predlogu g. dr. Korošca o programatičnem delu bloka, a se ni mogel doseči sporazum. Vsled tega se je ta predlog pridržal poznejšemu posvetovanju ter se je zadnje dni govorilo o predlogu g. Davidovića, ki ga je izdelal g. Vojta Marinković na podlagi svojega programa demokratske stranke. Glede tega projekta je prišlo do nekega soglasja in zaključka, da ima sedaj o tem sklepiti vodstvo HRSS, nato glavni odbor SLS v Ljubljani ter glavni odbor muslimanske stranke v Sarajevu. G. Davidović ne bo konsultiral glavnega odbora svoje

stranke o tem, ker je ta predlog ntemeljen v programu demokratske stranke. Beograjski politični krogi so prepričani, da bo vprašanje opozicijskega bloka rešeno še tekom prihodnjega tedna, bodisi pozitivno, bodisi negativno.

Zagreb, 23. febr. (Z) Zagrebške »Novosti« ponovno prinašajo informacije, da se dela na »tuneli« med hrvatsko zajednico in Radićevu stranko. »Hrvat« pa ponovno dementira te vesti in trdi, da ta vest ne more biti istinita, ker gre samo za to, da se ustvari kontakt in ideja solidarnosti med vsemi blokaškimi elementi. »Hrvat« pravi, da tudi »Obzor« ni kompetenten govoriti v imenu hrvatske zajednice, ker gre za vprašanja, ki se morajo rešiti pred drugim forumom.

Varnostne odredbe v Poruhrju.

Essen, 23. febr. (K) General De-goutte je izdal odredbo s takojšnjo veljavnostjo glede kontrole nemških uradnikov. Po tej odredbi se lahko vsak nemški uradnik zasedenega ozemlja na povelje poveljujočega generala od-stavi, ako general to smatra za potreb-

no v interesu varnosti zasedbenih čet. Nadalje lahko general vložil svoj veto pri imenovanju nemških uradnikov za zasedeno ozemlje, ako je mnenja, da je tak ukrep potreben, da se zavaruje nastanitev in varnost zasedbenih čet.

Sporazum z Grčijo.

Beograd, 23. febr. (ML) Med našo in grško vlado je prišlo do sporazuma, ki ga bodo te dni podpisali eks-perti in ki določa način izkoriščanja dvolastnih posestev na grški meji.

Borbe z anarhisti na Bolgarskem.

Sofija, 23. febr. (ML) Med anarhisti in orožništvom je zopet prišlo do spopada. Tajni policiji se je posrečilo izslediti tajno konferenco anarhistov, katere se je udeležilo 50 oseb. Po mestu se je slišalo celo noč streljanje iz pišk in pokanje bomb. Trdi se, da je bil ubit šef policije, vendar pa ta vest še ni potrjena.

OBSDOBA HRVATSKIH SELJAKOV RADI NAPADOV NA OROŽNIŠTVO.

Zagreb, 23. februarja. (Z) Danes opoldne je bila razglašena sodba proti seljakom iz Stubice, ki so bili sojeni zaradi napadov na orožništvo. Obsojenih je bilo v celem 15 seljakov na kazni od 2 do 6 mesecev, dočim jih je bilo okoli 15 oproščenih.

Delo za narodno obrambna društva je zato prvo delo, ki ga ni dolžan vršiti samo vsak rodoljub, temveč tudi vsak človekoljub. Zlasti še, ko nimamo niti enega narodno obrambnega društva, ki bi le enkrat zagrešilo, ali tudi le poskusilo izvesti kakršnokoli nasilno dejanje.

Italijanske namere z Reko.

Beograd, 23. febr. (Z) Kakor se doznava iz Rima, namerava Italija po izvršeni aneksiji Reke ustvariti novo pokrajino, katero bi tvorila Istra z otoki. Italijani pa te ideje svoje vlade ne odobravajo, ker se boje, da bi v tej pokrajini imel jugoslovenski element večjino.

Velika železniška katastrofa na Hrvatskem.

Zagreb, 23. februarja. (Z) Danes po 9. uri dopoldne se je dogodila velika železniška nesreča med Siskom in Sunjo. Vojaški vlak z rekruti, ki je vozil iz Štipa proti Sisku in Karlovcu, je skočil iz tira. Nesreča se je zgodila zaradi slabih tračnic. Ob tej priliki je zdrknilo 11 voz po progi navzdol, od katerih so bili trije popolnoma zdrobljeni. 16 mož je težje ranjenih. Smrtno ponesrečil ni nihče. Danes so se morali vsi vlaki, ki so vozili iz Zagreba proti Beogradu zaradi te nesreče vrniti in se je promet razvijal na progi med Dugim Selom, Novsko in Brodom.

Pred aneksijo Reke je za nas samo ena dolžnost: Dvigniti moramo delovanje obrambnih družtev in preprečiti, da bi njih delo še v bodoče padalo.

V tem je edin učinkovit protest in v tem je edina pomoč, ki jo moremo nuditi onim, ki so z našim podpisom izvun mej naše domovine.

Izpraznitev Baroša in Delte.

Izpraznitev se izvrši začetkom prih. tedna. — Pregled proge na Reko. — Naša komisija zavrnila italijanske zahteve glede okupacije.

Beograd, 23. febr. (ML) Naš dopisnik je doznal v krogih ministrstva zunanjih del, da se bo izvršila evakuacija Baroša in Delte glasom naznanila italijanske vlade v ponedeljek ali torek.

Suša k, 23. febr. (Z) Semkaj je dopotovala komisija iz Zagreba, ki je prišla v ta namen, da izvrši nekatere tehnične posle v zvezi z evakuacijo Delte in Baroša. Pregledane so bile proge, ki vodijo na Reko. Komisija jih je našla v dobrem stanju. Sinoči je po petih letih krenil prvi vlak z reškega kolodvora na Brajdico, da preizkuša, ali so proge uporabljive. Naši člani komisije so se vozili s tem vlakom in preizkušali železniško progo, ki vodi iz Sušaka na Reko preko kamenitega mostu. Most so našli v redu. Na reškem kolodvoru so izvršena vsa dela za železniški promet z Reko. Do početka marca bo, kakor se snatra, obnovljen promet med našo državo in Reko. Naj-

prej bo vzpostavljen osebni, nato pa tovorni promet.

Suša k, 23. februarja. (Z) Ker se je sinoči izvršila ratifikacija o Reki, se bo v zmislu člena 1. te konvencije izvršila evakuacija Baroša in Delte v najkrajšem času. Oblasti na Sušaku so obveščene, da se evakuacija izvrši v ponedeljek ob 9. uri dopoldne. Italijani zahtevajo, naj se naša evakuacija izvrši čim tišje, dočim se sami pripravljajo na velike svečanosti za proglašenje aneksije Reke. Kakor se doznava, delajo Italijani na to, da ne izroče Bankina istočasno z Barošem in Delto, ampak da se evakuacija Bankina odgodi, dokler se ne postavijo meje. Člani naše delegacije so se odločno uprli tej zahtevi in so vztrajali na tem, da se mora celo ozemlje izprazniti. V zmislu člena 3. sporazuma se ima izvršiti evakuacija ozemlja v Kastavščini v četrtek dne 28. t. m.

Razprave v kabinetu.

Razprava o važnih zunanje in notranjepolitičnih vprašanjih.

Skupščinske volitve bodo julija ali avgusta.

Beograd, 23. febr. (ML) Danes je imela vlada dve seji. Na prvi seji je poročal minister zunanjih del g. dr. Ninčić o pogajanjih med nami in Italijo glede trgovinske pogodbe in konzularne konvencije, o pogajanjih z Romunijo, o obmejnem prometu na dvolastnih posestvih, o reparacijskem vprašanju ter o splošni in zunanji situaciji. Vlada je zadovoljna, da se je večeraj izvršila obojestranska ratifikacija sporazuma z Italijo. Sedaj se bodo začele izvajati vse točke sporazuma, evakuacija Delte in Baroša, nato Bankina in končno se bo izvedel stopnjema ves rimski pakt. Predhodna pogajanja o trgovski pogodbi se razvijajo povoljno, gradivo za pogodbo je vsestransko obdelano, prava pogajanja pa se prično šele v ponedeljek, ko bo italijanska delegacija kompletna. Glede konzularne konvencije je sporočil, da je bilo prvih 10 členov sprejetih v prvem čitanju, preostaja pa jih še 20. Cela konzularna konvencija bo mogoče sprejeta že tekom prihodnjega tedna, ratifikacija in druge formalnosti pa bodo končane koncem meseca marca. Danes vsled zaposlenosti vlade nobena delegacija ni mogla delati.

TRGOVINSKA POGODBA Z ITALIJO.

Beograd, 23. februarja. (ML) Na seji vlade je poročal predsednik naše delegacije za trgovsko pogodbo in konzularno konvencijo g. dr. Otokar Rybar. Vlada je njegovo delo odobrila in mu dala navodila za nadaljnje delo.

VPRASANJE NEMŠKIH REPARACIJ.

Beograd, 23. febr. (ML) Na seji vlade so razpravljali tudi o reparacijskem vprašanju. V tem vprašanju pričakujejo sedaj odgovor nemške vlade, nato pa odgovor reparacijske komisije o dobavi, in da bosta obe delegaciji začeli s pogajanjmi. Nemčija se skuša pogajanjem odtegniti, ker ji vsled težke notranje situacije ni mogoče izvrševati dobav.

OROŽJE BOLGARSKIH ROVARJEV.

Beograd, 23. febr. (ML) Kabinet je razpravljal tudi o notranji politiki te je o tem poročal minister notranjih del. Najvažnejši del njegovega poročila je to, da so javile policijske oblasti iz Ohrida, da so orožniki snoči ujeli nekega bolgarskega komitaša, ki je imel kot posredovalec med Todorom Aleksandrovim in Petrom Čanovljevim priti skozi našo državo v Albanijo z važnimi poročili. Ujetnik se je hotel usmrtiti, pa so orožniki to preprečili. Istočasno je policija izsledila skrivalske orožja in municije (120 pušk v okolici Ohrida). Misli se, da je to eno od podzemeljskih skladišč orožja Todorova Aleksandrova, kakršnih je v južni Srbiji mnogo. To orožje bi imelo služiti tistim, katere bi komitaši zapeljali k upor zoper naše oblasti. Poizvedbe o

JUŽNA ŽELEZNICA.

Beograd, 23. februarja (ML) Na seji vlade sta konferirala prometni minister in minister za zgradbe o južni železnici. Ker je predlog bivšega prometnega ministra g. Velizarja Jankovića glede odkupa južnih železnic v finančnem odboru pri razpravi o poslednjih dvanajstih propadel, je sedaj izdelal minister Kojić zakonski načrt, kateremu sta dodani še dve konvenciji. Ves ta načrt bo sprejet v proračunski zakon 1924-25.

PODPORA BREZPOSELNIH V ZAGREBU. — KRALJ ZA INVALIDE. — INVALIDSKI ZAKON.

Beograd, 23. februarja. (ML) Vlada je na svoji seji na predlog ministra socialne politike sklenila, da se nemudoma pošlje v Zagreb 50.000 Din kot podpora brezposelnim delavcem. Gosp. Peleš je pri tej priliki priobčil tudi željo Nj. Vel. kralja, da se zakon o invalidih čimprej sprejme. Kralj se s sedanjim zakonskim načrtom popolnoma strinja. Vlada spolnoluje zakonski načrt v smislu zahtev invalidov, toda ne člen za členom, temveč mu dodaja le novo gradivo, ki se bo v diskusiji razvrglo.

RESORTNA VPRAŠANJA. — POLITIČNI POLOŽAJ. — NOVE VOLITVE.

Druga seja vlade se je vršila ob 5. uri popoldne. Najprej se je govorilo o resortnih vprašanjih vojnega ministra, kateremu so se dovolile nekatere nabave, in posebno tudi povišanje kredita za novi kontingent rekrutov, ki se javljajo sedaj v vojaško službo. Razven tega se je govorilo o celi vrsti važnih vprašanj posameznih resorov in končno o situaciji. Vlada konstatuje, da je glavna nevarnost od strani opozicije minila, ker je sedaj nastopil čas pozitivnega dela v skupščini. Vsled tega se bo na vsak način že v ponedeljek glasovalo o proračunu, nakar bo predloženih več zakonskih načrtov drug za drugim. Prje na vrsti zakon o eksproprijaciji in kolonizaciji veleposestev, nato zakon o invalidih itd. Zasedanje skupščine se mora odložiti do konca aprila, skupščina pa razpustiti v mesecu maju, volitve pa se bodo vršile meseca julija ali avgusta.

Borzna poročila.

Curih, 23. februarja. Beograd 7.25, New York 577.25, London 24.87, Pariz 24.85, Milan 24.97, Praga 16.80, Bukarešta 3.20, Sofija 4.40, Dunaj 0.008125.

Berlin, 23. februarja. (V milijonih mark.) Dunaj 62.343, Milan 181.545, Praga 122.193, Pariz 179.550, London 18.104.625, New York 4.189.500, Curih 728.175, Beograd 84.862.

Ob priliki opozicijskega bloka.

Po načinu, kako se odigrava ideološka borba med JDS in SL, je soditi, da bi eventualni opozicijski blok zelo rahločuden. Ako se koalicijske stranke ne morejo sporazumeti niti glede okvirja skupnega dela, je njihova zveza od spočetka obsojena, da ostane amorfna, življenja nezmogljiva mixtum compositum. Tudi najskromnejšemu političnemu povprečniku mora biti že jasno, da bi mogla vlada te pisane družbe, v kateri se vsečloveško republikanstvo objema s kapitalizmom in verskimi organizacijami, pomenjati le parcelacijo celokupnega narodovega blaga na razne partikularne interese, kar se v narodnem jeziku zove reakcija.

Sedanja besedna pravda o centralizmu, unitarizmu, avtonomizmu, federalizmu, regionalizmu itd. napravi vtiš japonske igre, ki naj zakriva deloma razliko med različnimi pristoričnimi idejnimi opredelitvami, zgodovinskimi, motivi in ne najmanj med nasprotnimi gnotimi interesi. Ta pravda je jalova že radi tega, ker krijejo imenovani državopravni termini v sleherni državi drugo vsebino, druge zgodovinske pogoje realnosti in človek, ki bi hotel na podlagi državnoslovnih teorij zadnjih 50 let dognati tipične meje teh raznih razvečenih vsebin, bi moral kratkoma lozoreti. Državnoslovje še vedno ni algebra, kakor bi se dalo morda posneti iz kakšnih repetitorijev in narava te vede je taka, da se morajo kljub najboljektivnejši volji subjektivni vplivi vsiliti v še tako strokovno pero. V definicijah tej pojmov se zrcalijo, kakor pričajo neprestane polemike v državopravni literaturi, vedno svetovna in zgodovinska naziranja strokovnjakov, njih partijska pripadnost, njih značaj, idejni ter realni interesi. Istotako labilen je proglas ustavodajnih zborov, da bodi izvestna država federativna, centralistična itd.; v parlamentarni borbi raznih ljudskih slojev se sila uravnovesijo vedno tako, da faktično ne velja pisana, temveč nepisana živa ustava, ki se narodovim težnjam priskrbi polagoma sama od sebe. Ako se je prenesla diskusija o oblikah državne uprave na mednarodni partijski kongres, je bil efekt takih neplodnih teoretiziranj vedno še ta, da je ljudstvo izgubljalo zanimanje za politične posle, t. j. postalo politično indiferentno. Kaj to koncem koncev pomeni, o tem »Germania docet«.

Kontroverze v opozicijskem tisku so tudi zopet pokazale, kako malo državne, narodne duševnosti je v teh

strankah. Partikularistična okrnolost verskih in pokrajinskih sebičnosti se ne more zlagati z absolutno dedščino starega liberalizma. Vidi se, da je prava doba prilepila na prejšnje politične stranke le nove etikete, da je pa idejna smer ostala taista. Na eni strani mehanično pojmovanje, racionalistično urejen državni organizem, na drugi pa popolna atomizacija uprave z brezmočno centralno vlado, to so ideali opozicijskega tabora. Videti je, da se te stranke, četudi so ob prebratu sodelstvom na vsitvaritvi zunanjega državnega ogrožja, še vedno niso v državo vživele, da je še niso osvojile tudi duševno, da jo smatrajo za nekaj, kar leži izven njihovega partijskega kraljestva in k čemur je zavzeti ob vsaki priliki svoje posebno partikularno stališče.

Sedanjí dobi oddaljenejša presoja bo morala utrditi, da ni le volilno - aritmetični slučaj, ako radikalna stranka nosi vso pezo državne uprave, temveč da leži vzrok ravno v dualizmu racionalističnega in pokrajinske - romantičnega pojmovanja država, utelešenega na eni strani v amalgamu raznih predvojnih liberalnih frakcij, na drugi strani v plemenski in versko orientiranih organizacijah in na tretji strani v neizdelanosti razrednih strank, medtem ko se v tvorjenju svoje dolgoletne parlamentarne tradicije radikalna stranka že davno poistovetila svoj interes in svojo ideologijo z onimi celega naroda. Nepremočrti zgod. razvoj je seveda povzročil nekatere napake, tudi težke, kakor jih je zagrešila vsaka zgodov. stranka drugod, toda dejstvo, da sloni njena organizacija na političnem realnem življenju konkretne državne tvorbe, ne pa na izumetničenih pravnih konstrukcijah ali celo na izven- in protidržavnih ideologijah, jo usposablja, upravljati državo v tem smercu, kakor ga zahteva vsakokratna stvarna situacija.

Naše parlamentarno življenje zadnjih pet let nudi živo sliko, kako težko se preorientirajo nakrat v čisto druge razmere predstavljene partijske organizacije in kako lahko ovirajo napredovanje narodne celote. To izkušnjo je zgodovina preteklega stoletja zabeležila že nekočkrat. Seveda je politično dogajanje v vsaki državi edinstveno in zgodovina ni pedagoško sredstvo, toda iz induktivnega proučevanja se dostikrat da izbrati dobro pravilo.

Dr. Ivan Mežan.

Tržaško pismo.

V Trstu, dne 22. febr. 1924.

Gospod Mussolini je torej prodrl, da rabim izraz, ki ga je izmislil pred dvesti socialistično glasilo »Avanti« za označbo njegovega fabriciranja velike fašistovske ali »narodne« liste. Dete je že par dni na svetu in tristo šestdesetim izvojenim Italijanom utripa že od radosti njihovo poslansko srce. Zakaj, kakor sem rekel že zadnjič, Mussolinijeva kandidatska lista ni navadna kandidatska lista v običajnem pomenu te besede, temveč ima v praktičnem pogledu veljavo kakšnega uradnega imenovanja. Mussolinijevim kandidatom lahko torej že sedaj čestitamo, in to tem bolj, ker je bilo število poklicanih naravnost ogromno — nad 6000 — a izvoljenih le malo, samo 356.

Ni torej nobeno čudo, da je »brezprizivna odločitev« vrhovnega vodje italijanskega fašizma izzvala marsikatero nezadovoljstvo v njegovem lastnem ožjem in širšem taboru. Kar se tiče ožjega tabora, so bili iznenadeni in užaljeni fašisti nekaterih pokrajin. Tako posebno v našem julijskem

volilnem okrožju, kajti furlanski fašisti so poslali v Rim ogrožene proteste proti temu, da so bili vključeni v večinsko listo za Julijsko Krajino nekateri laški iredentisti, ki so zavzemali vodilna mesta v politiki naših Italijanov pod bivšo Avstrijo. Furlanski fašisti ne priznavajo, da je njihova žrtev večja od fašistovske, in zato so le platonične narave, zakaj vse mora biti tako, kakor ukaže Mussolini, katerega odločitev je brezprizivna. V širšem Mussolinijevem taboru pa se opaža strašna potrto posebno med liberalci, ki očitačo Mussoliniju, da jih je naravnost opeharil. Hudo so poparjeni predvsem naši tržaški laški liberalci, ker ni bil ničče med njimi deležen milosti, da bi bil vključen v veliko narodno listo. Vseled tega so nameravali postaviti v julijskem volilnem okrožju svojo lastno manjšinsko listo. Utemeljevali so ta svoj načrt s tem, češ da je taka manjšinska lista narodna potreba, ker bi bila naperjena v prvi vrsti proti nam Slovanom.

Kljub temu pa so našli pri fašistih na hud odpor ter so končno od svojega načrta odnehal. Naravnost razjirani pa so liberalci v Toskanji, kjer ni bil vključen v veliko narodno listo niti en sam liberalec. V tem okrožju bodo liberalci najbrže postavili svojo manjšinsko listo in vlada jim je obljubila, da je ne bo smatrala za sovražno listo. S tem bi hotel g. Mussolini malo ohladiti kruto brco, ki jo je dal toskanskim liberalcem.

Kljub vsemu nezadovoljstvu, ki ga je povzročila velika narodna lista, pa se lahko reče, da se je Mussoliniju njegov volilni načrt do sedaj izredno dobro obnesel. Brezobzirni boj vsem strankam, toda milost za posamezne vplivne in sposobne osebe vseh strank — to je bilo volilno geslo, ki ga je določil Mussolini na prvem volilnem sestanku po razpustitvi zbornice. Mož je besedo držal. Ako pregledamo narodno listo, vidimo, da je na njej precej liberalcev, demokratov raznih struj in tudi nekoliko bivših popolarov, ki so v znak odpora proti Don Sturzoji politiki izstopili iz stranke ali so bili izključeni in se sedaj zbirajo okoli lista »Corriere d'Italia«. Druga značilna stran fašistovske kandidatske liste je ta, da je sestavljena po ogromni večini iz novincev, ki še niso bili poslanci. Bivših poslancev je med kandidati le kakih 100. Računa se, da bo štela nova zbornica nad 300 parlamentarnih novincev.

Kakor sem minogrede omenil že zgoraj, smatrajo fašisti vse manjšinske liste, naj nastopajo pod kakršnimkoli imenom, za opozicijske in fašistom sovražne. Ta anatema je bil uradno objavljen potem agencije Stefani. Iz tega prokletstva bodo izvzete le štiri liste: liberalna manjšinska lista v Toskanji ter fašistovske manjšinske liste v okrožjih Umbria-Lazio, Abruzzi-Molise in Puglia. Ni nobenega dvoma, da bodo zlezli sprito te »preprogi« pod mizo vsi tisti, ki so morda nameravali priti na poslanski stolec s pomočjo kakšne »nedovoljene« kandidatske liste. Položaj je torej sedaj povsem jasen, in to tembolj, ker so se tudi opozicijske stranke — vse brez razlike — odločile, da postavijo le manjšinske liste, in sicer popolarji po vseh volilnih okrožjih, drugi (komunisti, maksimalistični socialisti, republikanci, demokratska zveza) samo po nekaterih. Po zadnjih vesteh se udeležijo volilne borbe tudi socialisti-unitarci, ki so se do sedaj je slabo gibal. Posledica take taktike opozicije bo ta, kakor sem naglasil v enem izmed prejšnjih pism, da se bo resnična volilna borba vršila le med opozicijskimi strankami, ki se bodo medsebojno pobijale. Mussoliniju pa se je na ta način posrečilo, da je napravil iz Italijanskih strank v sedanjí volilni borbi listo, kar je delal z njo v prejšnjem parlamentu, t. j. izpremenil jih je v prave igrače, marionete, ki skačejo in se obračajo po sunkih, ki jim jih prizadevajo z neusmiljeno brezobzirnostjo. Ako je sedanja volilna borba v Italiji brez vsake zanimivosti s strankarskega stališča; je pa v tem pogledu gotovo najzanimivejši pojav v novejši politični zgodovini. Mussolini je prava šiba boja za vse italijanske stranke in strankarje!

Položaj v naši Julijski Krajini, ki Vas gotovo predvsem zanima, je tudi že vsaj približno jasen. Vendar pa ni še mogoče natančno reči, koliko manjšinskih list bo nastopilo. Mi Slovani pojdemo vsekakor v volilno borbo in poleg naše liste je treba z gotovostjo računati s popolarco. Med drugimi, ki prihajajo v poštev kot tekmovalke, bodo socialistična, morda republikanska in lahko še kaka druga. Naš uspeh bo predvsem odvisen od teh-le treh poglavičev: 1. čim večji bo uspeh fašistovske večinske liste, tem več poslancev bomo lahko dobili, ker bodo vsled tega tem šibkejšje laške manjšinske liste; 2. čim manjši bo količnik in tem več poslancev (izmed 8, ki so določeni v našem okrožju za vse manjšinske liste) pripade naši listi; 3. čim slajnejši bo naš nastop, tem večje število glasov bomo zbrali in tem več manjšinskih količnikov bo vsebovanih v številu slovenskih glasov.

Le glede tega poslednjega pogojla je uresničenje odvisno od nas samih, t. j. od našega sporazumneja in skupnega nastopa. Na žalost mi tudi danes ni dano, da bi vam poročam o tem prepotrebem sporazumu med tržaškimi in goriskimi političnim društvom. Zadnji pogovor od poslancev obeh organizacij se je vršil pretekli ponedeljek v Gorici, toda do sporazuma ni prišlo in od poslancev obeh društev so se razšli. Kakor se mi zdi, je v obveščene strani, se je tržaško politično društvo v Trstu že takoj v terek zopet pisмено obrnilo do goriskega društva s prošnjo, da bi končni odgo-

vor. Čuje se, da se vrši danes v petek v krščansko-socialni struji odločilno posvetovanje v tem oziru in da se bo jutri (v soboto) že vedelo, ali pojdemo sporazumno v volilno borbo ali pa bo moralo tržaško politično društvo voditi volitve na svojo roko. Ako v zadnjem hipu ne pride do toll potrebnega sporazuma, ne bo pač preostajalo drugega, nego da se odloči za ta korak ali pa da se Slovani sploh vzdržimo volitev. V nedeljo se bo vršil sestanek političnega društva »Edinost« v Trstu, na katerem se končno določi naša kandidatska lista bodisi sporazumno, bodisi brez takega sporazuma.

Upam, da vam bom mogel sporočiti, da se je končno vendar posrečilo doseči volilni sporazum. V vsakem slučaju pa je gotovo, naj se pride do sporazuma ali ne, da bo v Julijski krajini samo ena slovenska lista, t. j. lista pod skupnim slovensko-nemškim volilnim znakom. Do sedaj nameravali nismo, da bi se bila krščansko-socialna struja dogovorila s kako drugo stranko glede volilnega znaka, vsled česar bi ji bilo torej nemogoče nastopiti na svojo roko.

Zatruje pa se mi, da tržaško politično

Zakaj tako?

V letih 1922 in 1923 se je razvilo po naši ožji domovini živahno društveno življenje. Razna društva so s prireditvami veselice naravnost tekmovala, češ, da je to njihov najboljši finančni vir. Letos to združeno veseljačenje vsled visokega veselicega davka nekoliko zastaja. Nekateri strahujejo tudi čene opojnih pijač pri raznih prireditvah. Ob več prilikah se je stavila cena domačemu vinu na 30 do 40 in še več dinarjev za enolitersko steklenico in koliko je še drugih izdatkov pri posetu ene veselice? Toda nečemo biti ozkočrčni. Komur to res prija in denarnica dovoljuje, naj hodi po veselicih, ki se velikokrat dičijo z obilježjem »dobrodolnosti«. Žeteli bi bilo le, da se take in enake prireditve, ki nosijo včasih tudi najnedolžnejši naslov, ne zavlečejo do jutra, kajti večini posetnikov služba ne pripušča naslednjí dan počitka, in ti bolehalo potem velikokrat vsled občega veselicega mačka. Pri vsem tem pa trpi škodo tudi oni, ki je slučajno službo-dajalec takih bolnikov, trpe družine, občine in država. Kajti pravo veselje, ki ne oskuduje duševnih in telesnih pridobitvenih sil, ni doma na sumih, z alkoholno nevarnostjo združenih in pozno čez policijsko uro trajajočih veselich, pač pa je najdeš tam, kjer vlada zmernost v vsakem pogledu.

Nikakor pa ni s tem rečeno, da naša društva in organizacije in to brez razlike strank, ne store tudi marsikaj dobrega v prosvetnem, kulturnem in gospodarskem oziru. Številno najrazličnejših predavanj, ekskurzij, kurzov, koncertov in razstav nam je za to dokaz. Vršila so se predavanja o različnih panogah zdravstva, umetnosti, o kmetijstvu, o zvezdoslovju in kablu pod morjem, o Eskimih na severu in o zamorcih v Afriki itd., pogrešali pa smo v listih poročila o predavanjih protialkoholne tendence. Kje tiči vzrok? Vsako društvo, kateremu se očitá, da ima v svoji sredi tudi nekaj alkoholikov, se žuti uvažljenim, a če je vprašamo, kaj je doslej storilo v borbi proti alkoholizmu, ve povedati zelo malo — navadno pa nič. Slovenci! Ako hočemo nadomestiti s časom vse ono, na boljše izgubljeno zdravo kri, ako si hočemo vzgojiti krepak narod, ki bo znal ceniti in uveljaviti s tolikimi žrtvami priborjeno svobodo, potem je zadnji čas, da stopijo vsa naša društva in organizacije v boj zoper pijačevanje. Ne zavajajmo inladine ki uživajo opojnih pijač! Pokazimo ji zle posledice nezmernosti v pravi luči, brez pretiravanja, a jasno in dovoljno! Naj ne podira dom, kar sežida pri mladini šola in naj ne uničuje nezmernost tega, kar stori pri doraslih zasebna človeška kultura dobrega! Naj nam ne bo vseeno, da ni v stoterih hišah kruha, da je na tisoče naše dece vsled pijačevanja očetov gladne, sestrane in razčepane, da vedno pogostejše trka ekskektar na vrata nekdanj dobro stojičih gospodarjev, da se čimdalje bolj množe bolezní, ubožstvo, tatvine in zločini! —

Nezmernost nam uničuje deco, razplemenja in oslablja narod, moti mir in red, izpodkopuje moč države, razjeda rodbinsko življenje, ubija blagostanje posameznika in narodno bogastvo ter dovaja in tira najširše sloje v bedo.

Ali naj res držimo križem roke?

Dzgt.

Iz Rusije.

Raziskavanje ruskega severja. Je letošnje leto se pripravila več ekspedicij v severno Rusijo. Eno ekspedicijo bo vodil profesor Tan Bogoraz, ki bo preiskal tudi Novaja zemlja. Ekspedicija nima samo velik znanstven, temveč tudi pomenljiv praktičen pomen. Tako je bilo lansko leto odkrito v »Brezimnem zalivu« na milijone ptic. V istem rajonu je bila odkrita večja reka, ki dosega na kartah ni bila zaznamovana.

Oddelek ekspedicije si je nadel nalogo, da preišče zaliv »Propadli« in v njem se nahajajoča ležišča bakra, ki so bila odkrita l. 1912 od ruskih in nemških geologov.

V gornjem delu reke Pečore raziskuje prof. Cernov ležišča grafitá, srebrno-svlnčenih rud in asbesta. Namerava prodreti do reke Udi, kjer je že premoč. Ta bi se mogel po reki z lahkoto odpravljati preko morja v Rusijo.

Ekspedicija prof. Berjankina bo delovala v rajonu reke Panoja, polotok Kola, kjer so bila leta odkrita ležišča medi.

Prof. Derjagin se odpravlja k Belemu morju, da dokonča svoja dveletna raziskovanja glede rastlinstva in živalstva. Ta dela bodo letos dokončana.

Kulturna slika iz Rusije. Očiten organ komunistov »Izvestije« silno hvali predsednika Narkomzdrava (narodnega komisarja zdravja) Siemaska, ki je odgovoril na pismo neke prostitutke. V imenu mnogih se je namreč obrnila ta prostitutka na Siemaska s pritožbo, ker se je po izdanem odloku o boju proti prostituciji položaj prostitutk zelo poslabšal, vsled česar one prosi, da se jih pusti v miru, ker da ne kradajo niti ne ubijajo. Nato je Siemasko odgovoril prostitutki, da zna, da bi je boji s prostitutkami naravnost tudi po prostitutkah in jim jemlje zaslužke. Da se to ne bi godilo, pojasnjuje »Izvestija«, da prostitutke kot taka ne podelijo nobeni zabrani in da so vsled tega nedopustne vsakršne racije in da se prostitutkam ne sme ovirati obiskovanje kavarn, zabavišč, nečevanje v tem ali drugem domu, da ne bi izgubile zaslužke. In nato pravijo »Izvestija«: Ali je še na svetu dežela, razven sovjetske Rusije, da bi oseba, ki je na tako visokem mestu (narodni komisar je isto ko minister) občevala s prostitutkico teh mnogih?

Toda ponos »Izvestija« je zakosten, kajti na drugi strani iste številke čitamo, da so se splošne bolezní med kmetiskim ljudstvom silno razširile in da tvorijo večino med sifilitičnimi v Smolenskem okraju otroci od 1 do 14 let. Ali ne bo iz tega dejstva izhajalo perspektiva iztreznih sovjetskih voditeljev?

L. Novak: Ljubosumnost. Veselolgra v enem dejanju. Poslovenil dr. Franc Bradáč. Spisnola knjižnica št. 6. V Ljubljani 1924. Natisnola in založila Zvezna tiskarna in knjigarna. Cena broš. 6 Din, vez. 11 Din. Spisnola knjižnica tu zopet nudi hvalno delo našim odrom. »Ljubosumnost« je veselolgra v najboljšem pomenu besede. Lahkotna, živahna, nikjer spolzka, a vsesokot vedra in zanimiva se bo gotovo pripikula našim dihetantom. Uporizorilev ne zahteva v nobenem oziru posebnih žrtv. Kajti scenerija je priprosta, oseb malo, pa tudi karakterizacija posameznih je izvedena s tako jasnostjo, da se igralcem skoro ne more ponesrečiti. Zato priporočamo to izredno-dolanko našim podeželskim odrom, ki bodo gotovo dosegli z njo velike uspehe.

Charles Quinel:

Ponarejevalci v Pacifiku.

Po banketu milijarderjev se je odločil mladi reporter Frank Nelson, ki je bil zelo podvzet in delaven, da intervju »Kralja zaponk«, znamenitega Williama Georgea Bartletta.

— Ali vas smem vprašati, gospod Bartlett, odkod izvira vaše neizmerno premoženje?

— Gotovo. Ko sem bil star dvajset let, sem začel s tiskanjem ponarejenih bankovcev.

Ker se je pogovor obrnil na zanimivo stran, ga je častivredna družba začela poslušati z velikim zanimanjem.

— Neko krasno pomladno jutro sem se vozil v svojem čolniku po malem zalivu Santa-Cruz, kar je bil moj najljubši sport. Premišljeval sem, kako bi dobil sredstva, da vendar že enkrat pridem do nečesa v življenju. Vozil sem mirno lepe jadnice, ki je ložala zasidrana in se lahko gugala na mirnem morju. Naenkrat me je poklical možak z jadnice in me prosil, naj mu dam nekaj užgalic.

— Privezal sem svoj čoln ob jadnico Old Quacker, tako se je nareč imenovala ladja, na kateri jim je zmanjkalo užgalic, in stopil sem na krov. Obdala me je desetorica gentlemanov, ki so se mi vsi zdeli silno olikani.

— Mladi veslač, mi je dejal kapetan Bill Curtis, ko se mi je predstavil

po vseh pravilih, pomožnega delavca rabim za svojo industrijo: za izdelovanje bankovcev Angleške banke, in izbral sem si vas, ne da bi vas poznal. Sicer se nam pa mudi, veter že piha, vaš čoln smo že spravili pod krov in, glejte, Sierra Nevada že izginja v daljavi. Plovemo proti Honolulu, raju Hawaiskih otokov.

— V tej pustolovščini, v družbi teh gospodov, ki so jim gledali ročaji browningov iz usnatih pasov, sem se skušal navaditi na nov poklic in sem čim najbolj pomagati pri tiskanju lepih podob, ki so jih ti mojstrski ponarejevalci po mojem mnenju bolje delali kot so bile izvirne.

— Neko noč smo med Numeo in Markiškim otoki vrgli vse tiskarske potrebščine v šumeče valove, samo v kapitanovi blagajni je ostal precejšen kup bankovcev po 100 angleških funtov, ki so kot bratci bili podobni onim Angleške banke. Križarjenje se je bližalo koncu. Bill Curtis je zaporedoma puščal na suho svoje ljudi v Sydneyu, Hong-Kongu, Colombu, Singapuru in Saigonu. Vsak je nesel seboj 300 bankovcev, da jih na lastno nevarnost zamena za zlate novce. Tudi mene je poklical v svojo sobo in se izrazil v sledečih častiti besedah:

— Dragi gospod, pred San-Franciscom smo. Vsako delo zasluži svoje plačilo, tu imate 100 bankovcev po 100 funtov, najboljšje kakovosti. Ne bojte se ničesar... Vzemite!... In vzel je kup pravih bankovcev, ki so služili za

izdelovanje ponarejenih... Sodite in primerjajte.

— V resnici ni bilo nobene razlike. Četrte ure pozneje sem že bil na svojem malem čolnu in še isti večer sem bil aretiran, ko sem se vozil v pristanišče. Vzeli so mi moje bankovce in vrgli v ječo.

— Toda povedati vam moram še, da se je naslednje jutro vsa zadeva uredila v veliko presenečenje ameriške policije.

— Tega pa ne razumem! je dejal mladi reporter Frank Nelson več začuden.

— Stvar je bila sledeča, je končal milijarder William George Bartlett, bankovci Billa Curtisa so bili tako dobro ponarejeni, da se je sam zmotil, ko mi je odšel moj zaslužek in mi plačal v pravih bankovcih Angleške banke... Z njimi sem si pridobil svoje premoženje.

— In ponarejevalci v Pacifiku? je vprašal znanec »Kralja zaponk«.

— Eden njih ljudi jih je izdal in sedaj menda plesnijo v vseh ječah sveta. Kar se pa tiče njih kapetana, Billa Curtisa, sem čital v listih, da so ga prošli teden obesili med Vancouverjem in Victorio in to je res škoda, kajti bil je silno simpatičen možak.

— Sedaj pa gospodje, ali se vam ne zdi, da je tu zelo vroče. Dovolite, da vam dam pripraviti po barmanu lahek cocktail, »three-third«, nekaj milega: tretjino konjaka, tretjino pelinkovca in tretjino sadjeva. (Prevel P. V. B.)

John Habberton:

Opušten posel.

V vsi Kaliforniji ni nihče vedel, kakšen je pravzaprav Colonelov »posel«, in se tudi ni nihče za to posebno brigal. On je vedno plačal v gotovini in ni nikdar odgnal radi cene — kaj se hoče še več?

Colonel je bil najprijaznejši človek, imel pa je, kakor vsi umrljivi ljudje, svoje skajlene čase, in tak čas je bil tudi, ko je bil v celt vrsti tekmovalnih dirk stavil vse svoje premoženje na svojo rjavo kobilo »Topsy« in — izgubil.

Ljudje so najprisrčnejše sočustvovali z njim, in ko se je nekega dne zopet pokazal v krčmi, ni bilo klicanja na pijačo ne konca ne kraja. On pa je odklonil osorno vse take dokaze prijateljstva, je naglo zapustil pivnico, zajahal konja in odgalopiral kakor nor.

Jahanje velja splošno za jako zdravo telesno vajo in brza jeza baje nenavadno dobrotno vpliva na slabo voljo. Ako pa se človek uda tej izborni vaji tako celoma, da se nikdar ne ustavi, da bi nagovoril znanca, tedaj je popolnoma naravno, da se temu ljudje čudijo.

Colonel je bil v vseh krajih, skozi katere je ležal, dobro znan, in ker niso videli nikogar, ki bi bil pred njim jahal, so sportniki kmalu stavili visoke vsote, da jo je pred kom pobrisal.

Ako se natanko vžame, niso imeli prav, in vendar so dobili stave, kajti predno je pretekle pol ure, je prihajal mož z gorečim uradnim obrazom po isti cesti, ustavljal konja pred najznamenitejšo krčmo vsake naselbine in vprašal, če je šel Colonel tod mimo.

Da je hrabri Colonel vedel, da je preganjan in od koga, bi stalo za življenje preganjalca jako slabo, kajti ta ni bil nihče drugi nego konstabler njegovega okraja, in na konstablerje je vse policijske uradnike je imel Colonel tržno lezo.

Colonel je galopiral po pošni cesti naprej: naenkrat pa je zavil ostro od nje v stran in potisnil svojega konja skozi grmovje, konstabler pa je dirjal naprej.

Zdaj se je začel glas iz gostega lesa:

»Kaj je?«

»Posel«, je odvrnil Colonel.

»Saj je že čas«, je odgovoril glas, in dolg, bradat fantin se je pokazal iz gošče.

»Od sinoči nimamo požirka več in v kolibi ni niti mornarskega prepečenca niti za žlico moke. Ali vas je stara mrha pustila na cedilu?« je pristavil in gladil lpsy z zaupnostjo starega znanca po smrkcu.

»Da«, je rekel Colonel z žalostnim glasom, »pri vseh dirkah sem izgubil. Ali so vsi tu?«

»Seveda. Kar pojditte z mano.«

Mož je šel naprej, Colonel in Topsy za njim in kmalu so dospeli do male kote iz hodov, pred katero so se sedeli tri sumljive postave, ki so Colonele pričakovalno gledale.

»Mac vam bo vse dopovedal«, je rekel ta, »saj pa privežem medtem konja.«

Ko se je Colonel čez nekaj minut vrnil, so imeli vsi štirje nože in pištole pri sebi, in Mac jim je delil krinke, napravnene iz precej umazane vreče za moko.

»Kaj je že čas?« je vprašal Colonel.

»Rajši eno uro čakati, nego zamuditi«, je odvrnil eden od štirih. »Nikoli nisem bil tako želen kot danes, odkar smo vozili okoli rta Horna in nam je bila pošta voda. Ako se v stari škafli ne bo dobilo nič pljače, jim pojde slabo, ali naj nsem Perkins.«

»Ne delaj računov brez krčmarja«, je pripomnil drugi in si pritrdjeval krčmarja pod klebukovimi kraji; »če bi jih bilo pa preveč za nas, e? Kaj?«

»Tiho, Cranks!« mu je segel Colonel v besedo. »Kdor se pusti plašiti, ne more nič pametnega izvršiti. Ker pa sedi danes stari Black na kozlu, ki pride zmerom točno, mislim, da se lahko odpravimo.«

Politične vesti.

Prednaznanilo:
!!! VIHAR !!!

Dnevne vesti.

Ljubljana, 23. februarja, 1924.

Jubilej našega seizmologa. Danes 24. februarja praznuje svetovnoiznani seizmolog profesor dr. Albin Belar šesdesetletnico svojega rojstva in tridesetletnico svojega znanstvenega delovanja. Dr. Belar je pred vojno ustanovil v Ljubljani potresno opazovalnico, ki je bila takrat prva in edina v bivši avstro-ogrski monarhiji. Ustanovil je tudi strokovni časopis "Die Erdbebenwarte". Po njegovem delu in zaslugi je postala Ljubljana znana vsemu znanstvenemu svetu. Profesor Belar je v l. 1908 in 1909 izdelal v svoji delavnici brezplačno prve aparate za potresnino v Beogradu in to v času, ko se je smatrala pri nas vsaka zveza s Srbijo kot velik zločin. Leta 1909 je hotel takratni srbski posvetni minister odlikovati dr. Belarja, toda avstrijska vlada je odlikovanje nasprotovala. Dr. Belar je sicer po rodu Nemec, toda udano ljubi svojo rojstno zemljo in Ljubljano, kjer je deloval kot znanstveni strokovnjak in primarni Ljubljani do imena v znanstvenem svetu. Njegova potresnina v Ljubljani je bila sploh prva na kontinentu. Pred dobrim letom jo je prenesel v svojo vilo pri Bledu. Nizozemski seizmograf ima velikost žepnega fotografskega aparata ter ima iste lastnosti kakor veliki aparati. Svoj izum je nazval "Zlatorog". Kmalu pride čas, ko bodo njegovi aparati v vseh tehničnih podjetjih, v šolah in v hišah, kakor sta sedaj termometer ali barometer. Dr. Belar je že pred 25 leti raziskoval v zapadnoevropskem premerovnem omejenju ter je ustanovil v Hebu potresnino. Zasluznemu in svetovnoiznanimu znanstveniku želimo še mnogo uspehov in dosti jubilejev.

Izjava naprednih dalmatinskih akademikov. Z ozirom na časopisne vesti in vabila, da priredijo katoliška akademska društva "Danica", "Zarja" in "Borba" skupno z dalmatinskimi akademiki dne 25. februarja v dvorani hotela Union elitni ples v korist splitskih pogorelcov, izjavljamo radi javnosti sledeče: "Podpisani akademiki iz Dalmacije obsojamo postopanje svojih tovarišev, ki so si prilepili ime vseh dalmatinskih akademikov. Tovariši, ki so že organizirani v omenjenih katoliških društvih in predstavljajo samo neznan del (pejnalst) akademikov iz Dalmacije, ne morejo že radi tega predstavljati vseh ostalih in sicer tembolj ne, ker obstaja v Ljubljani "Druženje dalmatinskih akademikov". Kolikor pa smo informirani, to Druženje sploh ni bilo povabljeno na aktivno sodelovanje pri prireditvi v korist splitskih pogorelcov — in sploh ni dobilo vabila za ples. Postopanje tovarišev lahko tolmачimo samo na to način, da so hoteli varati nepoučeno javnost, in da jim je naslov služil v čisto tendenciozno svrhu. Radi tega smo smatrali za potrebno, podati to izjavo, da sprejemamo na način tolmачenja s strani javnosti. — Sledeči osemdeset lastnorodnih podpisov dalmatinskih akademikov.

Snežni meteži v Južni Srbiji. Zadnje dni je zapadlo v Južni Srbiji toliko snega, da je na mnogih krajih onemogočen vsak promet.

Prevedba učiteljskega. Ministrstvo prosvete je pričelo prevajati učitelje in učiteljice v kategorije po novem zakonu o namencenosti. Oni, ki so dovršili učiteljsko ali gimnazijsko maturo se uvrstijo v peto grupo druge kategorije kot začetni uradniki. Kdor nima zletosnega spričevala se imenuje kot dnevničar. Gimnazijski maturanti so zavezani položiti praktični in teoretični učiteljski izpit, če hočejo postati stari.

Osebnosti v pošle. Reducirani s pravico do odpravnice so: postarja V. razr. Oroslav Plutar v Ptuj in Francišek Rifelj pri poštnem ravnanstvu v Ljubljani; postarja, oziroma postarji VI. razr. Friderika Subic, Edna Piščanec, Ana Kratochwill ter Jožef Eisenpfort v Ljubljani, Vilma Kovčič in Olga Moser v Novem mestu, Mara Perčič na Jesenicah (Gor.), Mira Glušček in Sta. Faganc v Mariboru, Karla Kural in Mara Faganc v Celju, Josipina Zabrč in Vrhnik, Hermina Letibec v Črnomlju ter Marija Turk v Kamniku; začetni postar, oziroma postarice I. razr. Jos. Filipič v Ljubljani, Vlasta Trstenjak v Slov. Bistrici in Ana Vrečko, roj. Kosl v Celju.

Promet z vrednostnimi listi. Od 1. marca dalje se lahko pošiljajo vrednostna pisma na Poljsko, v svobodno mesto Odansk in v Egipt.

Telefonska centrala v Krmelju. Izmed telefonskih central v Sloveniji je napram Krmeljski telefonski govorilnici velika večina (čez sto) v I. pasu, v II. pasu so samo: Belinci, Cankova, Črenšovci, Dolnja Lendava, Kranjska gora, Murska Sobota, Petrovec, Prosenjakovci in Sv. Janez ob Bohinjskem jezeru.

Carinjalna za pisemske pošiljke. Ker prihaja iz inozemstva veliko število carin podvrženih pošilk in ker je treba te pošiljke zaradi carinskega pregleda odpirati in zapirati, za kar je treba različnih pisarniških potrebščin in službenih obrazcev, je ministrstvo odredilo, da plača od 1. dne meseca marca t. l. za posredovanje pošte pri carinjenju pisemskih pošilk naslovnik pristojbino enega dinarja za vsako pošiljko. — Pisarna z označeno vrednostjo so te pristojbine proste.

Prevedba pošt Ljubljana 2 in Bos. Brod. Z odlokom poštnega ministra z dne 18. januarja 1924 je bila na predlog poštnega in brzojavnega sveta prevedena ljubljanska pošta na glavnem kolodvoru iz III. v I. red, pošta Bosanski Brod pa iz I. v III. red.

Stari snežni zameti v Črni gorji. Kakor se nam poroča, je zaradi prevelikega snega še vedno ukinjen poštni paketni promet s Kolašino, Andrijevico, Beranami in Bijelim poljem.

Likvidacija pokrajinske uprave v Splitu je popolnoma izvršena s tem, da je kot zadnji pred dnevi likvidiral prosvetni oddelček.

Pegazni legar v Sarajevu. Pegazni legar se je pričel širiti v Sarajevu in okolici. Pretekli teden je zopet obolelo sedem oseb, med katerimi je dvoje oseb umrlo.

Brezlične brzojave in telefonske postaje za zasebnike. Dogodilo se je, da postavljajo zasebniki brezlične aparate brez dovoljenja poštnega ministrstva. Ministrstvo je odredilo, da morajo poštne direkcije vsako tako brezlično postajo na stroške tistega, ki jo je brez dovoljenja postavil, če treba tudi s pomočjo politične oblasti napraviti neporabno in sicer na ta način, da se odzame najpomembnejši del aparata. Da se izogne zasebniki neprijetnostim, morajo postavitev brezličnih postaj prijaviti pošte ministru, ki daje dovoljenje samo za sprejemne aparate. Za oddajne aparate se ne dobi dovoljenja.

Članom Saveza ruskih invalidov je ministrstvu že enkrat dovolilo, da dobe vsako leto tri polovične vozne karte za potovanje po državnih železnicah.

Požig iz maščevanja. Posesniku Plevelu v Mekinjah pri Kamniku, je bilo lanske leto večkrat po anonimnih pislih zagroženo, da bo njegova hiša požgana. Poleti lanskega leta mu je pogorela drvarnica in kozolec; pri gospodarskem poslovanju pa so večkrat našli vžgalno napravo s svečo. — Pred par tedni so dobili zopet tako napravo, kjer je sveča že gorela in poleg nje nastavljen trske in slama. To so domači se pravočasno pogasili. — Te dni so se pa grožnje požigalca uresničile. Pogorelo je namreč čisto Plevelovo gospodarsko poslopje. Škoda je velika. — Le hitremu in požrtvovalnemu nastopu ljudstva in kamniške kakor tudi smodniške požarne brambre se je zahvaliti, da ni pokorela hiša in sosednja poslopja. Kot osumljenega krivca požigov je orožništvo aretiralo Plevelovega sina, ki je na svojega očeta hud, ker je izročil posestvo njegovim sestri, ne pa niemu.

Ljubljana

Občinskega sveta redna javna seja (nadaljevanje) se je dne 24. odnočno 31. januarja 1924) hode v torek dne 26. februarja 1924 ob 6. uri zvečer v mestni dvorani.

Vojaške zglasitve. Mestni magistrat ljubljanski pozivlja mladeniče rojene leta 1900, 1901, 1902, 1903 in 1904, da se do konca februarja zglasijo v mestnem vojaškem uradu v Mestnem domu. Vsi navedeni letniki pridejo letos na nabor. Prav tako se morajo zglasiti v mestnem vojaškem uradu vsi mladeniči rojeni leta 1906 ker so s 1. januarjem t. l. stopili v vojaško dolžnost.

Zopet podražena električna razsvetljava. Mestna elektrarna je, sklicujoč se na visoke stroške, povzela najemlino za elektroštevce.

Za brezposelne v Zagrebu je ministrstvo za socialno politiko nakazalo Orednjemu uradu za zavarovanje delavcev v Zagrebu 50.000 Din. Tudi ljubljanski brezposelni delavci bi bili potrebni podpore in je naravnost čudno, da se kompetentni faktorji kot delavska zbornica, mestna občina ljubljanska itd. ne obrnejo na ministrstvo s spomenico za podporo brezposelnim. Odveč bi tudi ne bilo, da bi se kakor v Zagrebu, tako tudi v Ljubljani sestavila statistika brezposelnih.

K notici "Nesreča na glavnem kolodvoru" smo prejeli sledeče uradno poročilo: Okrog 2. ure ponoči od 21. na 22. februarja je strojevodja takozvane domače rezerve (pod domačo rezervo je razumeti strojevodja in kurjača, katera izvršujeta premik z vsemi stroji v kurilnici, ko se jih opremila, odnosno remizira tekmo noči ali dneva za odhajajoče oziroma prihajajoče vlake) postavil pod električno nakladalno napravo južno kurilniškega administrativnega poslopja stroj vrste 29, da se ga opremi s premogom. Predno je strojevodja stroj zapustil, ga je po predpisih zavaroval proti event. uteku. Premogovni delavci so najprej napolnili s premogom prednji del tenderja. Da napolnijo tudi zadnji del, bi bilo potrebno premakniti stroj nekoliko naprej. Za ta premik bi morali delavci počakati na strojevodja domače rezerve. Kajti le izprašano osebje sme izvršiti manipulacijo na stroju. Mesto tega pa je ob 2. uri 15 minut samovoljno stopil na stroj neizprašani in za vsako manipulacijo neupravičeni premogovni delavec, je odvrl tendersko zavoro, postavil krmilni vzvod naprej in je odvrl regulator. S tem je prišel stroj v tek in ker delavec ni znal stroja ustaviti, je ta preko kurilniških tirov zapeljal na severno kurilniško okretnico, ker je trčil ob stroj št. 170, katerega se je ravno obračalo. In je vsled tega nastala velika materialna škoda. Človeških žrtev ni bilo. Vzrok rezgode je izključeno le dejstvo, da je na stroju samovoljno manipuliral uslužbenec, ki za to ni bil ne izprašan, še manj pa upravičen. Nikdo mu ni dal tozadnega naloga ali dovoljenja. O pokvarjenosti vzvoda na stroju torej ni govora.

Umrli so v Ljubljani. Dne 21. februarja: Alojzij Berlan, natak, 41 let. — Fran Nadu, dninar, 39 let. — Slavka Blažur, jelenska, poldrugo leto. — Dne 22. februarja: Marija Rainer, žena železničarja, 71 let. — Marija Kramar, hitraka, 43 let. — Dne 23. februarja: Jera Kavčič, posestnikova žena, 68 let.

Ples primorskih naprednih akademikov. V soboto 1. marca priredijo primorski napredni akademiki elitni ples v gornjih prostorih Narodnega doma. Vstop je dovoljen samo proti vabilu. Ker je dobiček namenjen za strošne primorske visokoočce, pričakujemo, da se bodo vsi povabljeni vabilu odzvali. Ako bi koga slučajno prezrl, naj se blagovoli zglasiti v Akad. kolegiju pri g. Juristu Marcu.

Policijske ovadne. V zadnjih 24 urah so bile vlozene tle ovadne: 2 radi tatvine, 1 kaljenja nočnega miru, 4 prestopki cestno-policijskega reda, 5 pasjih kontumacov, 5 telesnih poškodb, 1 požar in sicer pri Kleinu v Wolfovi ulici, 1 nezgoda in 1 umobona oseba.

Maribor.

Ustanovni občni zbor Jadranske Straz. Mariborska podružnica Jadranske Straz je imela v petek 22. t. m. v Narodnem domu svoj ustanovni občni zbor. Stevne navzoče je pozdravil polkovnik v pok. gosp. Prica ter v svojih izjavljanih orisal razvoj in namen Jadranske Straz. Pri volitvi odbora so bili izvoljeni kot predsednik g. polkovnik Prica, kot predpovednik polkovnik g. Atanasković in kot tajnik g. Fertič.

Smrti slučaj. V minulem tednu je umrlo v Mariboru 13 oseb, od teh šest moškega in sedem ženskega spola.

Smrtna kosa. V soboto je umrla v tukajšnji javni bolnici g. Alojzija Gernek, so-proga upokojenega nadstraznika.

Premeščena sta k mariborskemu sodišču sodnika dr. Boris Mihalič iz Murske Sobotice in Ivan Mikluš iz Ljubljane.

Nočno lekarniško službo ima prihodnji teden lekarna pri "Sv. Anehu" na Glavnem trgu.

Svinjski sejem. Na svinjski sejem 22. t. m. je bilo pripranih 75 svinj in dve kozi. Cene so bile nastopne: pulski od 5 do 6 tednov 200 do 250 Din, od 7 do 9 tednov 400 do 450 Din, od 3 do 4 mesecev 650 do 800 Din, od 5 do 7 mesecev 1200 do 1300 Din, od 8 do 10 mesecev 1450 do 1650 Din, eno leto stari 1700 do 2000 Din. Kilogram žive teže se je prodajal od 20 do 22.50 Din. Kilogram zaklanih prašičev od 25 do 30 Din. Koze so bile po 300 do 375 Din.

Javna dražba. Na javni dražbi dne 3. marca ob 3. uri popoldne se proda v Rajčevi ulici št. 5 osebnih avto, ena baraka in razna pisarniška oprema.

Celje.

Smrtna kosa. Umrli je v Celju gospa Terezija Božič, mati odvjetnika dr. Antona Božiča v Celju, v starosti 75 let.

Ljudsko vsučilišče ima jutri v ponedeljek ob 20. uri v meščanski šoli odborovo sejo.

Podružnica "Savinjska kotlina Jug. Matice" se je ustanovila na Polzeli.

Najemlino na elektroštevce je zvišala mestna elektrarna.

Jugoslovanska hranilnica in posojilnica v Celju ima v soboto dne 8. marca ob 6. uri zvečer v zadrugi pisarni izredni občni zbor.

Novo trgovino handitov, slaštic in čokoladnih izdelkov otvori v Kocenovi ulici v palači Jadranske banke tvrdka Jos. Rajster iz Soštana.

Fombla Olepševnega društva v Celju je končno določena na nedeljo 9. marca. Vrhila se bo na Dečkovem trgu pred Narodnim domom. Čisti dobiček se bo porabil v društvene namene, posebno za popravilo našega mestnega vrta, katerega je jesenska povodenj zelo omušila.

Novo mesto.

Službena premešitev. Ker je odšla učiteljica gđ. Julka Bantanova v Prekmurje, je prestavil višji šolski svet učiteljico gđ. Ireno Premk iz St. Jerneja na Catež pod Zaplano.

Umrli je v Bršlinu gospa Marija Schifrer-Pišk. Pred dobrim mesecem so ji pokopali moža, ki ga je zdelala kap, zdaj pa se je njej pripetila ista nesreča. Čudno, da je tudi nenege prvega moža zadelala kap.

Jugoslovanska Matica sklicuje svoj redni občni zbor na torek 26. t. m. ob 8. uri zvečer v Narodni dom.

Volitev župana se bo vršila na prošnjo meščanskih krogov, ki so ob sobotah prazaposleni, v nedeljo 24. t. m. ob 2. uri popoldne v mestni dvorani.

Izpred sodišča.

POSKUŠEN VLOM PRI KMETIJSKI DRUŽBI NA TURJASKEM TRGU.

Včeraj dopoldne se je vršila pri deželnem sodišču obravnava proti bratoma Vidu in Pavlu Cepinu zaradi poskušene vloma v pisarno Kmetijske družbe na Turjaskem trgu. — Glasom obojnice sta se Vid Cepin, poslovodja tvrde Potočnik v Ljubljani in njegov brat Pavel Cepin, lesni trgovec v Golenici, dne 22. decembra zvečer skril na dvorišče Kmetijske družbe. Ko se je v hiši vse umirilo, je šel Vid na dno, brat Pavle pa je stržal na dvorišču. Vid je odprl z vitrilom vrata iz pritišča v rivo nadstropje in je prišel v pisarniške prostore. Med delom je šel večkrat v vežo in na dvorišče pogledat, če je vse varno. Ko je prišel zadnjikrat na izvide, je našel, da odpira nekdo težna vrata. Zavedajoč se nevarnosti, sta hotela vlomilca pobegniti. Imela pa sta smolo, ker so Pavla prišli na begu, brata Vida pa takoj drugi dan. Zapolnili so jima skoro cel nahrbtnik najrazličnejšega vlomilnega orodja, medtem 30 svedrov za les in za železo. Dajle sta imela velikega francoza za trganje železa, skoro pol metra dolgo cev od puške in pa ličen majhen samokres. Oboženi Pavle je trdil, da ga je peljal brat na dvorišče in da pravzaprav ni vedel za kaj gre. Vid je priznal, da je hotel kraliti, toda ni nameraval vlomiti v blagajno, marveč je hotel ukrasti le živila, da bi jih nesel družini za božične praznike, tega mu pa seveda ni nihče verjel. — Drž. pravd. Lavrenčak je ugotavljal, da sta obožena znana izza zanimive porotne obravnave, ko sta hotela ogolufati hotelirja Bračiča za spiritalističnimi sejami za podpis blanko-menice. Vid Cepin ima za seboj že več običnih kazni radi tatvine in vlačugarstva. Državni pravdnik je povdarjal, da sta se obožena obnašala kot prava vlomilca, oborožena s kompletnim vlomilskim orodjem, katero je prinesel Pavel iz Kočevja. Jasno je, da se jima je šlo za denar in ne za živila. Zagovornik je ugotavljal, da so bili to le pripravilniški poskusi, pri čemer ni prišlo do dejanja in se tudi ne ve, kaj sta hotela ukrasti. Obsojena sta bila oba in sicer Vid Cepin na 8, Pavle Cepin pa na 3 mesece težke ječe.

NE SKRIVAJTE KAZNJENCEV.

Dne 2. novembra je pobegnili iz ljubljanskih zaporov Ivan Podbevšek, ki je bil obsojen radi tatvine na 3 mesece ječe. Pobegnili je v kazenski obleki. Na begu se je zatekel tudi k Petru Keržišniku v Podutiku. Ko so ga prišli iskat orožniki, se je skril na stopnicah, ki vodijo v klet, Keržišnik pa je lagal orožnikom, da Podbevška ni v hiši. Orožniki so pa ubeglega kaznjence našli in aretirali. Za prikrivanje ubeglega kaznjence je bil Keržišnik obsojen na tri dni zapore in ima plačati tudi precej občutne stroške.

Prosveta.

Proslava stoletnice rojstva slavnega češkega skladatelja Bedriha Smetane v Ljubljani. Ves kulturni svet praznuje v nedeljo, dne 2. marca stoletnico rojstva enega največjih glasbenih velikinov, očeta nesmrtnih narodne opere "Prodana nevesta", slavnega Čeha Bedriha Smetane. Spominsko slavnost se priredi tudi v Ljubljani in sicer se poje ob tej priliki v soboto, dne 1. marca Smetanova opera "Poljuba", kot slavnostna predstava. V nedeljo, 2. marca pa opera "Prodana nevesta" ravno tako, kakor slavnostna predstava. Obe operi se potem med tednom ponovita in sicer "Prodana nevesta", kot ljudska in ljudska predstava z druženo z kratkim predavanjem o slavnem skladatelju, izmed Smetanovih oper so se vprizorile dosedaj na našem gledališču 4 in sicer "Prodana nevesta", "Poljuba", "Dalibor" in "Tajnost". Prva premijera "Poljuba" je bila nekako pred kakimi 28 leti. Stoletnico Smetanovega rojstva pa proslavita tudi "Zveza godbenikov za Slovenijo" in sicer s sinfoničnim koncertom, na katerem bodo izvajali Smetanov ciklus sinfoničnih pesnitev "Ma Vlast" (Moja domovina). Glasbena Matica v Ljubljani, priredi pa za gojenje glasbene šole in konservatorija izrpnno predavanje o Smetini. Predavanje je prevzel muzealni ravnatelj dr. Josip Mantuan. Pa tudi v okvir Jerajevih mladinskih predavanj je vzeta Smetanova proslava, na kateri se bodo izvajala razna Smetanova dela in polsnilo, njegovo življenje in delovanje na podlagi sklopičnih slik. Po tem razporedu sodeč, bode proslava stoletnice Smetanovega rojstva častno za Ljubljano in ves slovenski narod, ki cenil v umrlemu skladatelju enega največjih velikinov, kojega dela segajo vsa kema do srca.

Predavanje v društvu „Soča“.

Sinoči je predaval ravnotej trgovske akademije dr. Lj. Böhm o pomenu morja. Prišel je z najstarejšimi časi in narodi, ki so kazali veliko zanimanja za morsko plovidbo. Fenicijski, Grki, Kartaginci, Rimljani so že poznali velikanjski pomen morskih poti in so si jih skušali osvojiti v svoje politične namene. Tedaj je igralo glavno vlogo Sredozemsko morje. To se je spreminilo na prevalu srednjega veka z odkritjem novih morskih poti v Ameriko. Od tedaj se je premaknilo ravnotežje na Atlantski ocean in narodi ob njegovi obali, ki so stali do tedaj v ozadiju, so prevzeli mahoma vodilno vlogo pomorskih. In medsebojnih bojov Angležev Spancev in Portugalcev in Hanzeatov so izšli kot zmagovalci Angleži, ki so ohranili svojo nadvlado do današnjega dne.

Že stari narodi so torej spoznali za trgovino lukrativno pot morja in čuditi se je, da vlada pri nas za prevažno zanimanje. In vendar so baš morske poti najboljše sredstvo za zboljšanje trgovanske bilance. Svoje obširno in zanimivo predavanje je zaključil ob splošnem odobravanju.

Primorske vesti.

Volitve v Juljski Krajini. Volitev v Juljski Krajini se udeležijo, kakor znano z manjšinsko listo združeni Slovenci in Hrvat, z večinsko listo pa fašisti. Razen tega nastopijo z manjšinsko listo tudi italijanski klerikalci, nadalje komunisti, pri katerih bo med drugimi kandidiral tudi Slovenec Srebrnič iz Solikana. Kot manjšinska stranka se udeležijo volitev tudi republikanci. Fašistovski disidenti najbrže ne bodo nastopili samostojno.

V Zborovane gorških Izvoznikov zelenjave in sadja. Kakor znano, je tvorila za gorške okoličane važen vir dohodkov Izvoz pomladanske zelenjave in sadja. Ta vir dohodkov se je s spreminjenimi razmerami znatno skril in grozil popolnoma odpasti. Trgovska in obrtna zbornica v Gorici je radi tega sklicala sestanek kmetovalcev, ki so razpravljali o Izvozu zelenjave in sadja. Sprejeli so resolucijo, ki zahteva znatno olajšanje pri transportu.

Sokolstvo.

Sokol Vič priredi v soboto 1. marca v Sokolskem domu na Viču veliko maskarado naslovljeno: "Orijentalška noč." Predprijava mask se sprejemajo od ponedeljka do petka od 7. do 8. zvečer v garderobi Sokolskega doma. Vstopnina za maske 10 Din, za nemaskirane 12 Din.

Sokolsko društvo v Ljubljani priredi v toledavnici Narodnega doma dne 22. marca pozdravni večer spojen s toledavno akademijo s sodelovanjem godbe dravske div. oblasti na čast delegatom glavne skupščine "Jugosl. Sokolskega Saveza".

Veliki pustni korzo. Slavčeva maskarada, pustna nedelja dne 2. marca v veliki dvorani hotela Union. Posebna, kakor tudi osebna vabila odpadejo. Priprave za okusno dekoracijo, osobito slikarska dela so v polnem teku. Sodeluje godba Drav. div. oblasti. Predprodaja vstopnic v trgovini g. L. Cerne-ta v Wolfovi ulici. Da se prepreči naval pri večerni blagajni, priporočamo cenj. posetnikom, da si nabavijo vstopnice kolikor mogoče že v predprodaji.

Velika zaloga vsega elektrotehničnega materiala motorjev, svetilnih teles, gradnje elektrarn, instalacije elektrotehnično podjetje Leopold Tratnik, Ljubljana Na drobno! Sv. Petra cesta št. 25. Na debelo!

Št. 4758/ref. IX.

Za mladino!

Razpis.

Najcenejše in najhvalejnejše darilo našim malim je:

Moj zverinjak

knjiga s 45 slikami in k tem spadajočim besedilom, za pouk in kratke čas Din 6—

Moji ljubčki

živalske slike za naše malčke na trdem močno vezanem kartonu Din 15—

Mladi slikar

10 tiskanih predlog za porbarvanje s akvaral-barvam ali pastel-barviki Din 4—

Črnpeter

staroznanca, vesela družabna igra za zimske večere. 1 igra Din 4—

Na novo izšla knjižica:

Ivan Albrecht:

Zelena livada

Zbirke izvirnih pesmic, mičnih povestic in pravljic iz domačih in tujih krajev. Obsega 64 strani. Najprimernejše darilo za našo nežno mladino. Cena lično vezani knjižici Din 15—

Vse se dobi v

Zvezni knjigarni

v Ljubljani, Marijin trg 8

Dopisi.

Iz Polhovca Gradca nam pišejo: Danes je toliko kot gotovo, da se bo zgradila nova lepa cesta od tukaj do Sv. Jošta. S pravim delom se prične v bližnji bodočnosti. Ko bo cesta dodelana, dobimo baje tudi avtomobil, ki bo služil v osebni in tovarni promet med Žirni in Ljubljano, ter bomo imeli vsakdanjo pošto zvezo — tako vsaj upamo — s slovensko prestolico, dočim imamo danes na 5 dni omejeno pošto zvezo. Pomožna pošta pri Sv. Joštu, ki je sedaj v poštni zvezi z Žirni, bo posihljal po pošt-nem slu spojen z našo pošto. — Naš kralj ima krasne vodne sile na razpolago. Da so se Vrhničanje, Horjulci in Polhovgrajci sporazumeli, bi imeli danes lahko pomono električno centralo, ki bi jim služila v svečavo in kakor gonilna sila v obrtno svrhu in pospeševanje kmetijskega dela. Vrhničanje bodo dobili sicer električno silo in luč iz Zirov, dasi se ne ve kdaj, ker je nastalo v delu nekako mrtvilo. Kakor trdijo strokovnjaki, bi se pri nas lahko napravila električna centrala s 600 k. s. Zal, da bo ta naravni zaklad — kakor kaže — še nadalje neizkoriščen ostal. Denar bi se sicer še spravil skupaj, ali podjetnih mož nam manjka, to je tisto. — Naj naposled še omenim, da je še lepo število pitanih prašičev po svinjajih. Ker ni posebnega vpraševanja po njih, imajo zadnje dni cena znatno padla, namreč od 80 na 70, da celo na 60 kron žive vage.

Društvene vesti.

Pevski zbor Glasbene Matice v Ljubljani. Pričenši s prihodnjim tednom se vrše pevske vaje takole: Ob ponedelkih in četrtkih sopranj in altj, ob torkih in petkih tenorji in basj, ob sredo mešani zbor — vedno ob 18.15 uri. Ker je koncerti predrumli, je točno in redno obiskovanje pevskih vaj nujno potrebno.

Današnje prireditve:

V Ljubljani:

Drama: »Mogočni prstan« ob 3. uri pop. Izven. (Znižane cene). Ob 8. uri zvečer: »Osmo žena«. Izven.
Opera: »Mignon« ob 3. uri pop. (Znižane cene). Izven.
Šentjakovski gledališki oder: »Vražji Rudl«.

Kino Matica: »Boris Godunov« — razkošna historična drama v 6 dejanjih.

Kino Ideal: »Plamen življenja« — rarska tragedija v 6 dejanjih.

Kino Ljubljanski dvor: »Peter Veliki« — historična drama v 6 dejanjih, v glavni vlogi Emil Jannigs.

V Mariboru:

Narodno gledališče: »Mogočni prstan« ob 3. uri pop. — Ob 8. uri zvečer: »Lumpacil-vagabunda«. Kuponi.

V Celju:

Mestno gledališče: »Revček Andrejček«. Ljudska predstava.

Nočna lekarniška služba v Ljubljani:

Tekoči teden: Lekarna Trncozy na Mestnem trgu in Ramor pri glavnem kolodvoru.

Lastnik:

Gospodarstvo.

Naša trgovina in sporazum z Italijo.

Sporazum z Italijo bo brez dvoma povzročil v naši zunanji trgovini precejšnje izpremembe. Že po pripravah na strani Italijanov sodeč, se bo naš trgovski promet z Italijo silno povečal. To je za nas važno; potrebno pa je tudi, da smo na ta povečani promet dobro pripravljeni, kajti sicer nas bodo Italijani pri svoji ekspanzivnosti v preveliki meri izkoriščali, kar gotovo ne bo dobro za nas in naše gospodarstvo.

Na dve važni panogi moramo predvsem paziti: na trgovino s tekstilnim blagom in na lesno trgovino.

Z ozirom na to, da moramo pri nas večino tekstilnega blaga uvažati, je priakovati, da bodo skušali Italijani našo državo preplaviti s svojim blagom. Znano pa je, da italijansko tekstilno blago ni prvovrstno in precej zaostaja že za češkim. Seveda bo imela Italija pri nas precej lahko stališče, ker je naša najbližja sosedica in bo uživala že tudi tega večje transportne ugodnosti, kakor pa kaka druga država. Zato pa bo treba najti pota, po katerih bo moglo konkurirati pri nas z italijanskim blagom tudi boljše blago iz drugih držav z manj ugodnimi transportnimi pogoji. Veliko in važno nalogo ima v tem oziru češkoslovaški paviljon na našem ljubljanskem velesejmu. Na ljubljanskem velesejmu se shajajo producenti, trgovci in konzumenti iz cele naše države in inozemstva in je tu dana najlepša prilika za uvedbo ugodnih poslovnih zvez. Uverjeni smo, da Čehoslovaki te prilike ne bodo zamudili in da jo bodo izrabili v še večji meri, kakor dosedaj. Gre pač za to: v konkurenci si ustvariti svoj splošni trdni stališče, kajti znano je, da se konzument najraje drži dobavitelja in blaga, kateremu se je privadil in da se mora vsaka novotarija boriti z večjimi ali manjšimi težkocami, predno se udomači.

Druga važna panoga, na katero moramo v trgovinskem prometu z Italijo posebno paziti, pa je naša lesna industrija in naša lesna trgovina. Oboje je za našo državo življenjskega pomena in vendar ni na višku. Kajti na račun naše lesne trgovine in našega lesa sploh so že dosedaj prav posebno dobro živeli ravno Italijani in bodo še bolj, če se ta panoga našega gospodarstva ne reorganizira.

Znano je, da uvažata Italija mnogo več našega lesa, kakor ga pa porabi doma. Kam gre ta les? Pod firmo italijanskega lesa se izvažajo v Egipt, Malo Azijo itd. Pri tem Italijani gotovo ne delajo brez dobička in ta dobiček je pravi vzrok našega izguba.

Naša lesna trgovina mora na vsak način skušati direktno osvojiti tržišča, na katerih danes na naš račun prav dobro živijo Italijani. Sicer je res, da je Orientalec zelo konservativen, nezavplivl napram vsaki novotariji in da se tudi v trgovini najraje drži tega, kar je imel do sedaj. Zato čaka našo lesno trgovino in industrijo precej naporen boj, da bo izpodrinila italijanske posredovalce. To se sploh ne da doseči drugače, kakor da si naši lesni industriji, katerim mora biti predvsem ležanje na tem, da izvažajo obdelan les in ne pretežno snov, kakor dosedaj, ustanovijo na inozemskih tržiščih stalna zastopstva in agenture, ki bodo informirale tamkajšnje konzumente o kakovosti in ceni našega blaga, o dobavnih pogojih in kar je še podobnega treba. Edino na ta način bo polagoma padlo nezaupanje in se bodo mogle ustvariti direktno zveze.

Sploščeta bo šla stvar seveda malo težko, ker je zvezana s precejšnjimi izdatki. Zato pa je potrebno, da se naši lesni industriji in trgovci tesno organizirajo. Vzgled naj jim bodo našli vinogradniki, ki so ravno pred kratkim ustanovili centralno organizacijo, ki nam daje upanje, da bo kmalu zbrala v svojem okrilju vse vinogradnike v državi. Kar ni mogoče posamezniku, bo mogoče doseči z združenimi močmi in tako se bodo tudi izdatki stotero poplačali.

Smatrat sem potrebno, da se enkrat opozorim na ti dve činjenici, ki jih nikakor ne smemo opustiti iz vida: če nam je mar naš napredek. Če bomo priključili naši politični svobodi tudi gospodarsko, potem je treba delati, dokler cilj ne bo dosežen.

Se nekaj. Kakor smo čuli, bo na letošnjem ljubljanskem velesejmu v izdatni meri zastopana naša lesna industrija in trgovina, ki smo jo doslej pogrešali. Važno je, da bosta zastopani tudi ti dve naši najvažnejši gospodarski panogi. Morda bi bil ravno letošnji ljubljanski velesejmi ugodna prilika, da se zberejo naši lesni industriji in trgovci in da se porazgovore o možnosti potrebne organizacije. Vodstvo velesejma, ki je priznalo agilno, jim bo šlo rado na roko in jim pomagalo ustvariti organizacijo, ki bo v korist vsemu našem narodnemu gospodarstvu.

Gospodarske razmere v Albaniji.

Albanija s svojimi 900.000 prebivalci je ena izmed redkih držav na svetu, ki ima popolnoma zdrave finančne razmere. Je to pač večalimani posledica primitivnega mišljenja prebivalstva, ki se je vedno branilo, prodajati blago ali delo za kako drugo menjalno sredstvo, kakor kovan denar. Tako je Albanija tudi v onem redkem številu držav, ki imajo de facto zlato valuto, dasiravno to ni v zakonu nikjer določeno. Podlaga albanske zlate valute je napoleon-dor. Poleg njega pa so v prometu tudi zlati po deset frankov in pa stari avstrijski zlatniki po osem goldinarjev. Seveda pa kroži v Albaniji tudi velika množica srebrnega denarja, predvsem srebrnjaki latinske valute unije, pa tudi avstrijski goldinarji in srebrne krone. Toda srebro ni plačilno sredstvo v istem smislu, kakor zlato, kajti s srebrnim denarjem se pravzaprav le kupčuje: srebrni denar sprejme Albaneec le za njegovo kovinsko vrednost namesto plačila, ne pa torej v nominalnem znesku. Papirnatega denarja v notranjosti države sploh ne poznajo, oziroma ga ne sprejemajo. Edino v prometnih krajih na obali cirkulira nekaj italijanskih bankovcev, vendar tudi ti le v omejenem obsegu. Državne finance temelje istotako na zlati valuti. Javne blagajne sicer sprejemajo tudi srebrni in papirnat denar, toda odtegnjejo od njega 5 odstotkov srebrnem in 10 odstotkov pri papirnatem denarju od njegove zlate protivrednosti. Radi teh odteglajev se vrše skoro brez izjeme vsa izplačila državi v efektivnem zlatu.

Študijska komisija Društva narodov, ki je prepotovala l. 1922 Albanijo, je cenila njene zaloge dragocene kovine na 100 milijonov zlatih frankov; na posameznika odpade torej približno 115 zlatih frankov. Tu pa niso všete razne dragocenosti in nakit itd. Ta znesek je z ozirom na zelo nizko kulturno stopnjo Albancev zelo visok, tembolj, če pomislimo, da v notranjosti države denarja skoroda ne poznajo.

Albanija ima sedaj pasivno trgovsko bilanco, ki povzroča, da odteče iz države letno 6 do 8 milijonov zlatih frankov (v zlatu in srebru). Ta pasivnost pa je ponajveč vzrok skrajno ekstenzivnega obdelovanja zemlje, ki je zopet posledica preveritno pomankljivih prometnih sredstev. Če bo vodila Albanija v bodočnosti pravilno trgovsko politiko, bo mogla doseči v 6 do 10 letih prav znatne viške izvoza in si tako popraviti pasivnost bilance.

Poljedelstvo v Albaniji je, kakor že omenjeno, skrajno ekstenzivno. Izrabljena je komaj ena desetina zemlje. Obdelovanje se vrši na najprimitivnejši način z prastarimi plugi, ki zemljo niti ne obrnejo, temveč jo samo nalahno zrahljajo; gnojenja pa Albanci sploh ne poznajo. Ta ekstenzivni način obdelovanja je posledica skoro vsakega pomankanja prometa. Celotno omrežje cest meri v Albaniji komaj 500 km; toda tudi te so v najdesolatnejšem stanju. To pomankanje komunikacijskih sredstev povzroča absurdnost, da mora n. pr. provinca Argyrokastron uvažati kožo iz Skadra in ta olive in olje iz Valone samo preko Italije; torej se ti produkti po morju izvažajo v drugo državo, da pridejo zopet po morju nazaj. Ravno radi teh brezupnih prometnih razmer je dovoz pridevkov iz notranjosti države nemogoč, radi česar obdelujejo zemljo na najekstenzivnejše načine, le za svojo lastno potrebo, odnosno niti toliko. Polovico uvoza, ki ga cenijo letno na 18 milijonov zlatih frankov, tvorijo koruza, žito, stročje in sladak.

Razvojne možnosti za albansko poljedelstvo so ogromne in je le stvar uvidenve agrarne in prometne politike, da dvigne poljedelstvo tako visoko, da postane Albanija v najkrajšem času izvozna država. Toda o tem morda drugi.

Zelo ugoden teren bi bil v Albaniji tudi za nekatere industrijske panoge, predvsem za mlinsko industrijo, za industrijo olja in za mlekarstvo, dalje za lesno, strojilno in tobačno industrijo. Poleg tega je, kakor že znano, Albanija zelo bogata na rudninah. Dasiravno v tem oziru o zemlji znanstvenost še ni preiskano, je že sedaj ugotovljeno, da se nahaja na mnogih krajih premog, petrolej, zemeljski plin, zemeljska smola, asfalt, železo, gips, žveplo in železo-bakrena ruda. Baje so v bližini srbske meje našli tudi zlate žile.

Albanija ima torej vse predpogoje, da postane v gospodarskem oziru bogata država. Do razvoja pa ji bodo morale pomagati druge države, ker sama bo ostala še dolgo to, kar je danes — kulturno in gospodarsko na najnižji stopnji se nahajajoča država.

Češkoslovaška cona v nemških pristaniščih. V Berlinu se pogajajo češkoslovaški in nemški zastopniki za utoritev češkoslovaške svobodne cone v Hamburgu in Stettinu, katere mora dobiti Češkoslovaška v smislu mirovnih pogajanj.

Tržna poročila.

ZIVINA.

Dunaj, 21. febr. (V tisočih avstr. kron.) Svinje, debele 25—29, mesnate 24—26,5, za kg žive teže.

Budimpešta, 21. febr. (V tisočih madž. kron.) Voli 8—15, bikli 8,5—11, bivoli 6—7,5, krave 7—9,5, drobnica 6,5—7,5, junc 6,5—9,5, svinje, težke 25, srednje 22—24, lahke 15—24.

ZITO.

Novi Sad, 22. febr. Pšenica 325, ječmen 325, koruza 245, moka »0« 500, »6« 300 dinarjev.

Budimpešta, 21. febr. (V tisočih madž. kron.) Pšenica 230—242, rž 192—197, ječmen za krmo 200—220, za pivovarno 220—235, oves 230—235, koruza 195—200, otrobi 137,5—142, lucerna 8—9.

MASL.

Zagreb, 22. febr. Padl ameriške konkurence so dobile cene masti in pavljevov na vseh svetovnih tržiščih in tudi pri nas padajočo tendenco. — Svinjska, domača 34—39, slanina, sveža 33,50, salo 37,50, suha slanina 40, sušena sanka 48—55 za 1 kg na deželo.

Beograd, 22. febr. Svinjska domača 35—38, slanina 31—32, suho meso 30—32, prekajena sanka 70—80 dinarjev.

Novi Sad, 22. febr. Svinjska domača mast 38, surova slanina 36, prekajena 38—40.

Neapolj, 21. febr. Mast 10,60, slanina 9,70, ameriška slanina 7,50, ameriška mast 6,20 lir.

MLEKO.

Zagreb, 22. febr. Mleko 3,50—4, kislota 2 del, 3, sladka 1 liter 30, sveži kravli 31—12,50, posušeni sir 12—14, suhi 14—16, ovčji 35, maslo 50—60 dinarjev za kg.

Beograd, 22. febr. Mleko, sladko 5—6, kislota 10—12, maslo 60—95, trpljeno maslo 50—60, navadni sir 25—30 dinarjev.

Novi Sad, 22. febr. Mleko 3,50—4, kislota 20—35, sir 12—16, čajno maslo 76—80, maslo za kuho 50—60 dinarjev kg.

Terenska karta Jugoslavije. Poljedelsko ministristvo namerava izdati terensko karto naše države, iz katere bodo razvidne vse različne vrste zemlje v naši državi in pa moč zemlje. Komisija za proučevanje zemlje in sestavo karte je siceravljena iz strokovnjakov poljedelske fakultete.

Ladjedelnice v Jugoslaviji. V naši državi imamo 33 ladjedelnice, od katerih pa je popolnoma uporabna (tudi za večje pomorske plovnice) le ena v Kraljevići, ki ima 18.000 kvadratnih metrov. Izvzemši ladjedelnice v Splitu, so ostale zelo neznačajne.

Za izvoz naše živine. Finančno ministristvo je izdalo novo carinsko tarifo za izvoz žive živine iz naše države. Ta carinska tarifa dovoljuje velike olajšave malim prodajalcem živine.

Oddaja državnega posestva Belle v našem. Uprava državnih monopolov je razpisala licitacijo za oddajo državnega posestva Belle v našem. Posestvo se bo oddalo za 30—50 let zakupniku, ki razpolaga z vsaj 50 milijoni dinarjev obratnega kapitala. Vrednost Belle cenijo na 2—3 milijarde dinarjev. Letni čist dobiček tega posestva more doseči 350—400 milijonov dinarjev. Zakupnik dobi poleg vsega drugega inventarja tudi žive živine v vrednosti 80—100 milijonov dinarjev.

Redukcija v trgovinskem ministristvu. V trgovinskem ministristvu je bilo od 950 uradnikov reduciranih okrog 300 uradnikov.

Predmetni oglasi z natančnejšimi podatki so v pisarni trgovske in obrtniške zbornice v Ljubljani interesentom na voljo.

Gospodarska kriza v Dalmaciji. V Dalmaciji vlada občutna gospodarska kriza, katere najhujši pojav je nezaposlenost. Kriza je občutljiva zlasti v Splitu in okolici. Hudo so prizadeti dalmatinski obrtniki, ki imajo popolnoma primanjkuje obratnih sredstev.

Gospodarska kriza v Vojvodini. Čela vrsta tovarn je bila prisiljena, da ustavi ali omeji delo na pol dneva. Predvsem so prizadete tovarne opreme, mlinci in železolarne. Krizo je deloma povzročilo pomankanje premoga, v največji meri pa nemožnost prodaje blaga radi previsokih cen.

Udruženje agronomov je imelo v nedeljo, 17. t. m. svoj ustanovni občni zbor v Zagrebu. Namen udruženja je pospeševanje in zaščita poljedelskih interesov. Član more postati vsak agronom naše države, ki je absolviral kako poljedelsko visoko šolo, tako akademijo v inozemstvu, za katero se zahteva matura, bivšo gospodarsko šolo v Krizevcih ali podobno šolo. Odbor more izjemoma sprejeti za rednega člana tudi inozemca.

Italijansko-jugoslovenska trgovska zbornica. Posvetovanja o ustanovitvi italijansko-jugoslovenske trgovske zbornice v Italiji, o kateri smo svoj čas že poročali, so bila uspešna ter je došlo do sklepa, da se ustanovi v Rimu centralna italijansko-jugoslovenska trgovska zbornica. Njene agencije pa bodo obstajale v Bariju, Anconu, Milanu, Trstu in na Reki.

Čisti dobiček Prve hrvatske štedilnice v Zagrebu v letu 1923 znaša 20 milijonov 108.179,66, odnosno s prenosom iz prejšnjega leta 20.599.158,02 dinarjev. Celotni promet v letu 1923 je presegal 56 milijard 490 milijonov dinarjev, sam blaginjski promet pa 25 milijard 40 milijonov dinarjev.

Novi naziv umetno svilu. Nekatere ameriške firme, ki proizvajajo oziroma prodajajo umetno svilu, so se zedinile, da jo bodo nazivale z enotnim imenom »slogas«. Ta naziv torej ni oznaka, za kak surogat, temveč enotno ime za umetno svilu.

Novi trgovski zakonski projekt v Romuniji. Romunski trgovinski ministar je te dni privolil zakonskemu projektu o komercializaciji državnih gospodarskih podjetij. Projekt bo v kratkem predložen ministristvu svetu na odobrenje. Trgovinsko ministristvo pa pripravlja zakon o reorganizaciji industrije v rudokopih.

DOBAVE.

Dobava drv. Pri intendanturi komande Savske Divizijske oblasti v Zagrebu, Gajeva ulica br. 30 a se bo vršila dne 11. marca t. l. ofertalna licitacija gred dobave 32.700 kubičnih metrov trdih drv.

Dobava gasilnih potrebščin. Pri oddenju za mornarico v Zemunu se bosta vršili dne 11. in 12. marca t. l. ofertalni licitaciji glede dobave gasilnih potrebščin in materiala.

Dobava črne pločvine. Pri ravnanstvu državnih železnic v Zagrebu se bo vršila dne 12. marca t. l. ofertalna licitacija gred dobave 100.000 kg črne krovne pločvine.

To in ono.

Potresne katastrofe.

V zadnjih mesecih smo doživeli zopet celo vrsto potresnih katastrof, med njimi največjo, kar jih pozna človeška zgodovina — potres na Japonskem. Stotisoči ljudi so našli smrt deloma v valovih na kopno butajočega morja, deloma v ruševinah hiš in drugih objektov. Razen tega strašnega potresa smo doživeli v zadnjem času še več drugih, večjih in manjših, po vseh naših zemeljskih kontinentih in tudi naši ožji jugoslovenski domovini skrivnostne podzemeljske sile niso prizanesle. Severna Dalmacija je postala zadnje čase torišče nenrestitih manjših potresnih sunkov, ki močno spominjajo na potrese v grški provinci Phokis, ki so trajali neprestano od leta 1870 do 1873, torej cela tri leta. Ti potresi so bili seveda močnejši in mnogo bolj katastrofalni, kakor so sedajni v Dalmaciji; zemlja se je tri leta skoro neprestano tresla; bili so dnevni, ko so si sledili sunki tako zaporedoma, da je odpadel na vsake 3 sekunde eden, na en dan pa 29.000. Potresne sunke je večini spremljalo požemsko bobnenje. Tamkajšnji prebivalci so poblašeli od groze in preprežene gibanja zemlje. Končno so po približno treh letih sunki popolnoma prenehali in vse je bilo kakor prej. Slični, zaopredni in dolgo trajajoči potresi se dogajajo tudi drugod, posebno na Japonskem, v nekaterih predelih Amerike itd.

Največja potresna katastrofa, znana iz zgodovine starega veka, se je dogodila leta 79 ob izbruhu Vezuva. Zrtev takratne katastrofe sta postali dve cvetoči rimljanski mesti, Herculaneum in Pompeji. Obe mesti sta pepel in lava popolnoma pokrila in pokopala vse, kar je živelo. Arheologi še danes odkopavajo Pompeje in ravno v zadnjem času so odkrili zopet cele mestne dele, nakopičene z raznimi dragocenostmi. Do lanske japonske potresne katastrofe je veljala za največjo južnoitalijanska iz leta 1908. Dne 28. decembra je najprej pretresel Messina in okolico osamljen navpičen sunek, temu pa je čez 50 sekund sledilo 5 minut trajajoče tresenje, ki je imelo za posledico strašno opustošenje mesta in pokrajine ter kog 198.000 človeških žrtev. Samo v Messina sami je izgubilo življenje 130.000 ljudi. Lanska japonska katastrofa je prekosila tudi to južnoitalijansko. Strašna je bila katastrofa, ki je zadela mesto Saint Pierre na otoku Martinique 8. maja l. 1901. Eksplozija vulkana Mont Péees je v eni sami minuti pokončala nad 50.000 ljudi. Vendar ta katastrofa ne spada toliko pod poglavje potresnih katastrof, ampak bolj pod izbruhe vulkanov, katere pa seveda vedno spremljajo tudi večji ali manjši potresi. Vse, kar je narava in kar so ljudje zgradili v teku stoletij in stoletij, vse je bilo v eni sami minuti pokončano; niti ena sama hiška ni ostala cela.

Med vulkanskimi katastrofami je imela do danes najstrašnejše zunanje posledice eksplozija vulkana Krakatau v Sundskem prelivu l. 1883, čeprav je ob tej priliki izgubilo življenje le 40.000 ljudi. Krakatau je bil do takrat majhen brezpomemben vulkan na osamljenem otoku in nikomur se niti sanjalo ni, da bo kdaj povzročil toliko nesreče in groze. Pri ponovnem izbruhu omenjenega leta se je ognjenik nenadoma razklat od vrha do tal, tako da je morje imelo prost dostop do žrela. Velikanske množine vode so pluskale v ognjeni krater in posledice so bile strašne eksplozije, ki so se čule na prostoru večjem kakor cela Evropa. Zračni val, ki je pri tem nastal, je šestkrat obletel vsa zemlja in spravi iz ravnotežja vse barometre. Ravno tako so tudi valovi, ki so nastali vsled eksplozije na površini morja, večkrat obkrožili zemeljsko kroglo. Na obalah ožljnih Sundskih otokov so razburkani morskivalci prekrili cele obrežne pokrajine in požrli desetstoteke ljudi, ki so se nahajali tamkaj. Polovica otoka se je v trenutku razdrobila v prah, ki je zletel v najvišje regijone atmosfere. Java in sosedni otoki so bili več dni zagrnjeni v popolno temo; nad njimi so divjali strašni viharji in padal je ognjen dež, pomešan z umazanim pepelom.

Posledice te kolosalne katastrofe so se opazale še več let. Velike količine drobnega prahu razdrobljenega otoka so ostale desetletja v najvišjih atmosferičnih plasteh. Zbralo so se v oblake, ki so povzročili črno bomo lomljenje svetlobe, ki se je oblikovalo posebno ob solčnih vzhodi in zatonih v krasne prizore, ki so jih opazovali po celem svetu. Nekateri teh oblakov so priliš celo v območje večnih viharjev, ki divjajo na meji zračnega pasu, ki obdaja zemljo in drveti z njimi krog ne. Včasih jih je obsevala solnčna luč še dolgo, ko je na zemlji že vladala globoka noč in so se videli potem kot svetli nočni oblaki, iz česar se je dala sklepati njihova ogromna oddaljenost. Tako so izgledale nekatere največjih znanih potresnih in vulkanskih katastrof in ker prorokujejo strokovnjaki, da se bodo posebno v naši dobi dogodile še številne slične manjše in velike katastrofe, ni izključeno, da bomo morda tudi se mi priča sličnih dogodkov, ki se pa večinoma ne bodo odigravali v Evropi, kajti razen Italije je ostali del našega kontinenta precej varen pred potresi in vulkanskimi katastrofami. Večina Evrope namreč ne spada med stalna potresna ozemlja, kakor n. pr. Japonska, nekateri deli Amerike ter številni otoki Južnega morja in Tihiga oceana.

Pust v Berlinu je letos prepovedan, vsaj kar se tiče javnih prireditvev. To je izborna reklama za nemško ubožstvo. Da se bo pa za zaprtimi vratmi v klubih, zaključnih cerilih in zabavah tudi v javnih lokalih prav veselo rajalo, o tem noben Berlinec ne dvomi.

Berač-korinarvateelj. Italijanska vlada je v zadnjem času energično začela postaviti proti obširnemu beračenju, ki je posebno na jugu že naravnost neznošno. Povsod se morajo berači upisati pri policiji. Najzanimivejši berač se nahaja v Palermu: čez dan vse raztrgan stega svojo roko po palermških ulicah. Zvečer pa obleče smoking in gre v kino, ki je njegova last in katerega vodstvo mu prinaša zlate denarce.

Faraoonovo krsto so odprli. Kraljevo telo je pokrito z rjavim platom, pod katerim se je nahajal zlat list z reliefno sliko kralja. Njegov obraz je simpatičen, skoraj priazen. Na glavi ima egiptovsko krono in v roki drži žezlo. V krsti so se nahajale cvetlice, ki so bile skoraj tako sveže, kot bi jih bili ravno kar položili vanjo. Delo je trajalo pol ure. Nato so znova zaprli sarkofag, ki ga bodo odprli šele na zimo.

Proroška sposobnost mesečnih.

Vse skrivnosti, ki obdajajo današnje človeštvo, lahko razdelimo v dve skupini: v prvo spadajo skrivnosti in tajnosti, ki jih ponese v grob zadnji zemljan. Mnogo tajnosti je že odkrila moderna veda, toda še več jih je, ki bodo zahtevale še nekaj telesničen intenzivnega dela. V prvo skupino bi lahko prišle tudi proroške vrednosti sanj in proroške sposobnosti mesečnih. Današnje človeštvo je že toliko napredovalo, da ne veruje v čudeže in ve, da se dogajajo vse po naravnih zakonih, ki jih bo treba še odkriti.

Koliko je med nami ljudi, ki so jim sanje najboljši barometer za bodočnost in koliko takih, ki vedo pri izrednih dogodkih povedati, da so to preživeli že v sanjah. Marsikatera mati nestrpno pričakuje pisma iz daljne dežele, ker je sanjala, da se je pripetila sinu nesreča in marsikatera solza pada na račun nočne prikazni umrlih sorodnikov, ki so prišli po smrti po zadnje slovo. Toda bodi temu, kakor hoče, navedi hočemo par resničnih zgledov o proroški vrednosti sanj in proroški sposobnosti mesečnih.

Nek italijanski finančni stražnik je opravljal svojo službo ob državni meji. Bilo je to marca meseca 1919. Nekdo pa je nena doma izostal in poveličilo je teden dni zaman čakalo na njegov povratek. Šli so ga iskat, toda brezuspešno. Vsa povpraševanja v okolici in doma niso dovedla do zaželjenega uspeha. Vseh se je polastila prikrita domneva, da se je kje ponesrečil. Preteklo je leto, pretekli sta dve in svojci so že pozabili na nesrečnega sina. Ni pa mogla na sina pozabiti žalostna mati in nekdo se ji je prikazal v sanjah in ji povedal, da so ga ubili ubitopci in zavlekli v neko samotno duplino. Opisal ji je kraj in duplino s tako natančnostjo, da jo je bilo možno po njegovih izjavah kmalu najti. Na tleh je ležal preperel okostnjak in poleg njega par zarjavelih predmetov, ki so padli iz strohnele obleke. Mati jih je spoznala za last svojega nesrečnega sina.

Ni manj zanimiv ni sledeč slučaj proroške sposobnosti mesečne ženske. V Nancyju je živela neka Kamila Hoffman, o kateri se je raznesel glas, da pove v stanju mesečnosti prihodnje stvari in odkrije tajnosti preteklosti. To vest je čital tudi neki kmet, ki je zgubil meseca februarja 1914 na nepojasn način svojega najstarejšega sina Karla. Poslal je k njej drugega sina Amadeja, da bi jo vprašal za svet in navodila. O tem dogodku je pripovedoval dotični kmet nekemu uradniku pariškega »Matina« sledeče: »Poslal sem sina Amadeja v Nancy, čeprav sem dvomil, da bo kaj opravil. Ko je prišel k njej, ji je izročil zavoj predmetov zgubljenega sina: sliko, nožič, listnico in nekaj komadov obleke. Amadej je počakal, da jo je prevzela mesečnost in tedaj mu je začela pripovedovati žalostno zgodbo mladega nesrečnega. Rekla je, da je odšel z doma v noči od 7. na 8. decembra 1913. Amadej je vztrajal na tem, da ga pogrešajo šele štiri tedne. »Ni res, preteklo je že 60 dni!«, je zavpila mesečna ženska. Nato je pripovedovala, kako je odšel od doma in drvel proti reki Saona, kjer se je usmrtil. »Mnogo vode teče v reki Saona. Lahko ga iščete, našli ga ne boste. Morda ga bo vrgla voda v štirih ali petih dneh na suho. Toda vi ga ne boste videli!«

Zgodilo se je, kakor je napovedala. Amadej je hitel k reki in čakal vest, da bi našel kakega utoplenca. Ni bilo zaman. Pri Cormorance so ga izveleli iz vode in Amadej je hitel tja, da bi videl svojega brata. Med potjo pa se je onesvestil; ponesrečenca pa je spoznal nek njegov prijatelj.

Bivši italijanski konzul v Moskvi dr. Ahil Biondi je potoval pred smrtjo papeža Pija X. v Rim. Ustavil se je v Padovi in se nastanil v hotelu »Savoja«. Sanjal je, da je papež umrl in da je prisotstvoval kronanju novega papeža. Vprašal je, kdo je bil izvoljen in nekdo mu je odgovoril, da nadškof bolonjski (Benedikt XV.). O sanjah je pripovedoval lastniku hotela in še nekaterim drugim osebom. Po papeževi smrti pa jih je objavil v listu »Provincia di Padova«.

S poprom in klavdom. Praska porota je te dni obravnavala slučaj, ki je sam na sebi prava zagonetka: ženska, ki je priznala enega najtežjih zločinov, ne more pojasniti najvažnejšega, namreč motiva, ki jo je privedel k temu groznemu činu. Vdova Marija Kindiova, stara 49 let, je 13. julija l. l. umorila 75letno Barbaro Stastno s klavdom, ki ga je prinesla s seboj. Na večer pred kritičnim dnevom jo je prosil sin Stanislav, naj mu vrne 200 Kč, ki jih ji je posodil iz družbenega denarja, pa jih mora sedaj vrniti v blaginjo. Kindiova ni imela denarja, in v noči brez spanja ji je prišlo na misel, da si ga pridobi samo na nepošten način. Sama ne ve, kako se ji je porodila ta misel. Saj bi si mogla izposoditi denar od hčere. Težko je čakala dneva, morala je ven. Klavdio je vzela s seboj, da bi morda koga napadla. Stastno je poznala samo na videz. Hodila je po ulicah, prišla v odprto stanovanje Stastne, se ji od zadaj približala, ji natrsta popra v uho in jo večkrat udarila s klavdom po glavi. Odprla je omaro, zasilila sum in zbežala na cesto. Kmalu je bila aretirana in vse priznala. Njen zagovornik dr. Čerovský je v svojem govoru kot olajševalno okolnost navedel, da je bila Stastna razpoložena svoje klijente, nahajajoče se v kritičnih ženskih letih, ki jo žene k nečemu, česar se sama ne zaveda. Porotniki pa niso verjeli njegovemu zagovoru, temveč so potrdili njeno krivdo. Bila je zato obsodena na smrt na vešalih.

Najneverjetnejši hišni posestnik na svetu je gotovo Američan Zaharila Huntley, ki prebiva v lastni vili v državi New York. Na njej je dal nabiti sledeči napis: Moja hiša ima deset stanovanj, oddati jih hočem desetim rodbinom, toda le takim, ki imajo nad pet otrok. Na svetu so ljudje, ki imajo rajši vse kot otroke. Jaz pa nočem psov v hiši, otrok v mojih zidnih otročičih, malčke. Otroke smatram za najboljšo hipoteko, ki jo kdo more vzeti na tem svetu. Vsakokrat, kadar bo eden mojih najmlajših imel enega otroka več, bom zmanjšal njegovo najemnino. — Celu v paradoksalni severoameriški ljudovidi vzbujala ta originalni hišni posestnik veliko senzacijo.

Svetovni pridelek krompirja se v šestih letih ne čisto natančno določi, vendar meni poljedelski odsek v Washingtonu, da je bilo lani pridelanih nad 65.000.000 hektolitrov. V tej vsoti pa ni všteti pridelek Rusije, niti malih zasebnih vrtoč, ki jih je povsod dosti.

Pismo Slovenke s severne meje.

Gospod urednik!

Pisem Vam, ker bi hotela po svojih skromnih močeh uravnati nesoglasje, ki se je pojavilo med vašo tržaško in ljubljansko dopisovalko. Vidite, tako-le je pač: Kakor hitro pridemo do besede, pa smo si že v laseh.

Jaz, gospod urednik, pa sem za kompromise. Menim, da je temu kriva moja geografska lega, kajti prihajam iz Maribora, kjer sladko vince zori; odlašam se takorekoč iz naše tretje slovenske metropole.

Ne mislite, da sem špekulativna računarica, češ, kjer se prepirata dva, tretji dobiček ima. Ne, pa mi miru v mojih rokah je pristna in vodijo me najplemenitejši nagibi. Domišljam si, da bom ostala objektivna, ker tudi jaz živim ob meji.

Zagotavljam Vas, gospod urednik: Za našo Nemce je naša severna meja imaginarna črta, čeprav so tu pri nas na videz povsem lojalni. Sem pa tja že zabavila kak v nedeljskih rožicah plavajoči »purgar« na »Binde« in »Prokleta Jugoslavija« — ampak, gospod urednik, večkrat se sliši ta v zadnjem času silno priljubljena kletvica od naših ljudi.

Če je šla kupčija po strani — prokleta Jugosavija, če dinar pada — prokleta Jugosavija, če se dviga — trikrat prokleta Jugosavija, in če prične policaj prijetja tihotapca na varno — o, ti prokleta Jugosavija, ti!

Kar se glasnega patriotizma tiče, našim Nemcem tedaj nikakor ne prednagajam. Pa pustimo plane »burkarje« in si ogledmo trezno mariborsko nemštvo. Prav za prav je brez vidne organizacije. Sportni klub, kolesarsko društvo, moško pevsko društvo, evangelijsko žensko društvo, Šlarija — oficijelno smo menda precej pri kraju. Da pa mora obstojati še nekaka druga, nevidna, rekla bi, politična organizacija, o tem ni dvoma. Če se vrši nemški koncert — največja dvorana je nabita; če je izdana parola, da se gotova naša prireditelj ne obliče, ne najdes tam ne enega Nemca, niti najskromnejšega trgovskega vajenčka ne.

In vendar! Nikjer jim ne moreš do živca. Korektni so. A hladni. Kuhl bis an Herz hinan. Oni, ki se za to igro niso čutili zadosti močne, so odšli, ti pa, ki so ostali, trezno računajo z razmerami. Računajo in se pripravljajo. Kajti če danes potujejo po »raihus«, govorijo še vedno samo o »zasednem ozemlju«.

Do pičice tako, kot mi. Morda nas bo zato zanimalo, kako so ukrenili z njih mladino.

Ljudsko šolo obiskujejo skoro vsi nemški otroci doma; imajo nemško šolo s slovenskim učiteljstvom, kjer se v toliko izvežbajo o našem jeziku, da jim v srednji in meščanski šoli ne dela preveč težko. Večina naših ljudi obiskuje tudi naše srednje in strokovne šole. Da študirajo oni, ki pohajajo visoke šole, v Gradcu, Dunaju ali v Nemčiji, temu se pač ne boste čudili, gospod urednik; saj odkar imamo poleg drugih jugoslovanskih vseučilišč tudi našo Almo mater v Ljubljani, je vendar sen vsakega našega dijaka, da gre vendar študirat.

Ko so »buršaki« dovršili, pa se skoro vsi vrnejo domov. Njih ljudje jih spravijo v pisarne svojih odvetnikov, v razna industrijska podjetja, k nemškima listoma; naselje se kot privatni zdravniki, umetniki, politiki.

Vsem tudi ni z rožicami poslano; a njih ljudje jih drže, njih ljudje tu in onstran meje. Prav tako je z nemškim trgovstvom in obrtništvom. Danes ne najdes skoraj več prodajalca, kjer bi ne znal govoriti srbski ali slovenski. A to je le zunanje, kot napis nad njih trgovino; sredi jim nemško bje, in ko v nedeljo vsa ta ženska in moška madaž dežleti v okolico, čujejo po senčnih potih zelenega Pohorja, in po kamniških, radvajskih ali ruških gostilnicah, kako si svoja pomladanska čustva odkrivajo »auf deutsch«.

Jaz mislim, neusmiljena Ljubljanka in ti črnogleda Tržančanka, da se bo pravi pot našel nekod v sredi med Vama obema. Vprašanje je le, ali bo naša slovenska zavodnost na jugu tako trdno držala, kot držal, žal, nemška na severu. Kar nam bo morda manjkalo v kvaliteti, bo nadomestila kvantiteta, posebno iz tržaškega zaledja.

Primorski podjetnik, odvetnik, trgovec, obrtnik zaposluje mladeniče svojega naroda in v svojem obratu. Ti, mladeniči, se pa za-

vedaj, da gre meja nacijona ne dolžnosti tvojega delodajalca le do meje tvojega korektnega obnašanja in točnega izvrševanja dolžnosti.

Nas, v osvobojeni domovini, predvsem naša obrambna društva, pa čaka drugi del naloge. Skrbeti bo tostran meje za to, da se vsa trgovska, bančna in zasebna korespondenca s Primorjem vrši izključno v našem jeziku. In če bo naš trgovec v Ljubljani, Zagrebu, Beogradu in Skoplju sojen in v vsakem oziru konkurenčen ter krotoristika v Trstu, ki obvladuje tudi civilno, spretna, delavna in zanesljiva, sem uverjena, da bo udi kmalu za naše ljudi kruha v domači zemlji, ne le pri jugoslovanskih tvrdkah, ampak sčasoma tudi pri laškem podjetniku, ker jim bodo postali naši ljudje potrebni.

Mislila bi, da je v tem oziru položaj mladine v Trstu slabši, kot oni nemški ali pomembni v Mariboru, kajti naši zakoni zahtevajo, da se vsak šolobovezen otrok uči našega jezika in je tedaj povsod »porabljen«. Čeprav je Nemec. Vaši Italijani pa svoje dece ne dajo učit slovenščine in zato se iz gotove vrste služb sami izključujejo.

Sedaj, ko se bodo sklepale trgovinske pogodbe z Italijo, in ko se bo medsebojno nezaupanje nekoliko potolajilo, se bo dalo, če bodo naši pridobitni krogi pravilno razumeli svojo narodno dolžnost, v prid naše primorske mladine marsikaj ukreniti.

Vsekakor bo pa treba tudi precejšnje številke primorske mladine plasirati v Jugoslavijo. Mislim, da se tu dela velika napaka, ker se smatra Ljubljano, k večjemu še Maribor kot vseljino Jugoslavijo. Prepričana sem, da je v trgu, večjih vseh, velenostvih, industrijskih podjetjih na deželi, v žuškli industriji še prav mnogo potenežna zasluska za pridne, dostojne in zanesljive ljudi. Posebno ob naši avstrijski in madžarski meji. Seveda bi morala biti kvaliteta te »eksportirane« mladine tako dobra, da bi pomenila v narodnem in narodno-gospodarskem oziru za nas en plus, in ne minus. Kar se je žalihog ravno ob mejah, prav pogostoma zgodilo.

V tem pravcu si mislim tudi delovanje n. pr. Jugoslovanske Matice. Ona bi imela nalogo, da izvežba, odbere — in nadzira to našo narodno gardo. Ona naj bi tudi nadzirala in gnotno podprla tam, kjer bi bilo potrebno in zasluženo. Pritegnila bi se lahko tudi Ciril-Metodova družba, ki ne bi bila gnotno s tem nelomni obremenjena, ker bi dala na razpolago le svojo močno organizacijo.

Vse to pa bi se moralo izvesti s strogo konsekvencnostjo. Kar je gnila, slabega — proč, pa naj si je stokrat Slovenec. Prosto pot moramo držati za ono našo mladino, ki hoče res delati, pošteno služiti svoj kruh in koristiti sebi in svojemu narodu.

Pritegniti bi bilo tudi časopise, vseh strank v tem smislu, da ne bi odpiralo svojih predelov vsakomur, kdor je klerkoč spoden iz službe. Posebna sekcija omenjenih obrambnih društev bi morala biti tudi v tem oziru forum, čigar končna odločitev bi morala biti obvezna.

Take bi bile moje misli. Od misli do dejanja pa je dolga pot. In dejanja bi bilo treba mnogo. Ali se naj lotimo dela? Me tu, in vi, onstran meje? Ali se zavedamo, da le to delo ozromno? Če se ga pa počemo lotiti, potem nikar ne tožimo: Same če si bono sami pomagali, nam bo pomagalo.

Sedaj čakam, da se oglasita zopet prijatelji iz Trsta in Ljubljane. Mogoče sem se zamerila obema. Pa naj si bode, kakr hoče, na vsak način Vas prošim, g. urednik, da mi obedite tolo pozdravite.

Vaša

Pohorka.

VELIKI PUSTNI KORZO
v Ljubljani - hot-I „Union“
SLAVČEVA MASKARADA
2. III. 1924

Nekaj garderobnih nasvetov.

II.

Večini naših bralk, to so one, katerim niso rojenice nasule zibelke z zlato, se je garderoba že jako skrčila. Vojna ni povojna leta smo štedile kar se je dalo, trikrat vse preobrnile, prebarvale in konečno adjustirale za hčerkico. Dalje ne gre, omare so prazne, neobhodno bo treba najnujnejših novih nabav.

Pri teh nabavah, drage čitateljice, bi vam radi pomagali z nasveti, kajti vsakdanja skušnjava nas uči, da pri mnogih naših damah njih izdatki za toaleto niso v nikakršnem razmerju z eleganco njih pojave.

Predvsem: Če ni neobhodno nuino, ne kupujte konfekcijske roba, temveč si dajte šivati vaše obleke doma. Po vašem okusu in vašem budžetu si izberete prvovrstni salon ali modni atelje, priprsto krojačico ali pa si vzemite šiviljo na dom.

V vsakem slučaju hoste dokazali troje:

1. da imate lasten in dober okus,
2. da ste štedljive in dobre gospodinjice in
3. da ste dobre patiotke.

In katera izmed vas ne bi hotela nositi te trojne glorije?

Na se sedaj povrnemo k točki prvi.

Vse naše dame so dražestne — če hočejo. Niti ni treba, da so lepe, niti da so mlade. Treba je le, da so vedno take kot so zares, da se oblačijo in kretajo svojim letom, svoemu poklicu, svoji okolici, postavi in svojemu licu primerno — z eno besedo, da so okusne. Narejena obleka, kumljena v trgovini, skoraj nikdar ni taka, kakršno bi si ravno želela in rabila. Kako neki? Vse te obleke, ki prihajajo iz tovarni modnih centrov, morajo zadostiti tisočim različnim okusom. En sam model se kopira v vseh mogočih barvah, v stotinah izvodih, ki se razpošiljajo po vseh delih sveta. Krojene so te obleke vse po istem kroju, le v številkah velikosti se razlikujejo. Nemogoče je, da bi se ozirale na posebnost tvojega stasa, na barvo tvojih las, na delikatno nijanso tvoje kože. In ko si oblekla tako za težke novce kupljeno obleko, nisi nik-

dar popolnoma zadovoljna. Kot bi nosila uniformo, kaj ne? Nekaj manjka. Manjka tvoj osebni stil, manjka ona majhna nota, ki ti toaleto šele priljubljuje. Morda centimeter belega muselina krog vratu, morda široka pentlja ob boku, morda konec kožuhovine na robu — kdo ve? Vse to ti povzroča tvoja krojačica, če razume svoje delo, tvoje ogledalo in tvoja prijateljica.

In ko se naveličaš prav kmalu obleke, ki je tudi že izgubila svojo pravo fasono — saj za te je nikdar ni imela — je niti prenarediti ne moreš, ker nimaš ne ostančka istega blaga. In tako smo srečno prispeli do točke druge.

Štedljiva žena ne kupuje konfekcioniranih oblek, ker so predrage. O nje dražje, kot če mi naredi obleko Š.... eva, boste rekli.

Mogoče, da trenutno ne bo razlike. Če pa natančno pregledate material kupljene obleke in solidno sukno, ki ste ga po lastnem okusu in previdni izbiri kupili pri svojem trgovcu, boste kmalu videli razliko. Čutili pa boste razliko še bolj čez leto dni ali še več, ko bo vaša po meri narejena obleka še vedno elegantna — čeprav ji bo manjkala ta ali oni najmodernejši detalj — in se bo, če ne leto dni zopet dala z ostanke blaga že popraviti in prenoviti.

Če bi vas opozorila, da mora biti importirana konfekcija dražja od doma izdelane obleke, ker je obremenjena z visoko carino, bi vas bila drage prijateljice privedla do tretje točke, ki apelira na vaš patriotizem.

Vse vemo, da krepimo naš dinar tembolji, čim manj kupujemo v inozemstvu. Pri importirani obleki pa ne plačamo le tuje blaga, temveč tudi delo tujih roč.

Kako ste mogočne, prijateljice! Carobni prstan, ki ga nosite, lahko na mah preskrbi dela stotinam pridnih rok naših varilj, pletilk in šivilj, zavrti tisoč koles domačih šivalnih strojev in tako nadpre domačo obrt, izvežba okus ter ugled pot in naše lastne, seveda na svetovno se naslanjajoče mode.

Ali je res izmed vas, ki tega ne bi hotela?

Odgovori urednice.

Sokrat: Pesem, ki ste nam jo poslali, je spesnila slovita francoska pesnica kontesa de Noailles, prijateljica Edmond Rostand-a. Čegar Cyrano de Bergerac je prevel Zupančič in boteča njegovega otroka. Pa da bi bili vsaj dostojno prestavljali. Drugič, če nas boste hoteli zopet mistificirati (takrat nemara pod psevdonimom Ksan-tipa?), boste morali poseči nekoliko dalje. Sicer pa noben prednik ni vsega vreden, in se nam prav lahko zgodi, da nas enkrat kdo potegne. Smo pa precej previdni in imamo izborni nos — za cenene šale!

Erika: Pariz prepišuje zopet dolge rokavice iz belega, srebrnospivega ali črnega usnja. Slednji se nosijo ponajveč na redutah, lahke pa tudi k vsaki mali ali veliki večerni obleki. Tudi na ples. Brez rokavic se sploh več ne pleše. Hvala Bogu, kajti najnežnejša tačica se pri plesu rada nekoliko preveč ogreje. Da ne govorim o moških rokav, v katerih se dragoceni brokat naših oblek ni prav nič dobro počutil, dokler so bile neodete. Pa če so bili nohtje še tako krasno zmanikirani.

Pri črnih rokavicah je treba paziti, kako se prikladajo celi obleki. Belo glačunsje je vedno zelo elegantno.

Mlada gospodinja: Ja, ljuba duša, ali mislite, da je tako uredniško revše nekakšen avtomat s tisoč gumbi: kar pritisneš, pa že ti pade skrbno zviti listič z odgovorom v naročje. In celo še kuhinjska pitanja! Ali ne veste, da se peró in kuharica že od nekaj pisano gledata? Vi pa zahtevate od mene, naj bi vam povedala, zakaj dunajski zrezek, ki ga vi pripravite vašemu možu, ki drugače umira za dunajskimi zrezki, ne diši?

Jaz mislim tako-le: Ali je vaš mož prevelik sitnež ali pa ne znate pripravljati dunajskih zrezkov. Predpostavljam, da jemljete le presejane, ne pre-stare drobtinice? Morda pa ne primešate razpetemu jajcu, v katero pomakate vaš zrezek, žlico kisle ali pa tudi sladke smetane? Poskusite to. Nemara bo močiček potolažen.

Ali si član Jugoslovanske Matice?

Obrambni vestnik

Deset trdnjav.

Nemški Schulverein zida na slov. Koroškem 10 šol. Dve sta že dogotovljeni: v Ljubelju in v Podrožici. Prva je stala 200 milijonov a. kron, druga, trirazrednica, 800 milijonov. Sedaj jih nameravajo zidati še osem, kar bodo gotovo tudi izvedli.

Naravnost velikopotezni načrt p nemčevanja! Ob vsej jugoslovanski meji — nemške šole. Šola se je obnesla kot najboljšo sredstvo ponemčevanja. Ponemči otroka in ponemčen bo narod! Otrok mora hoditi v šolo in je najodvzetnejši za vse. Učitelji so pijonirji nemštva. Smrtnim sovražnikom vsega slovenskega je skozi 8 let izročen v roke vsak slov. otrok. Ali je potem sploh mogoče, da bi se to ljudstvo ne navzelo nemškega mišljenja in duha? Ponemčevalna koroška šola je Nemcem pri plebiscitu priborila Koroško. To Nemci sami povejo. Vsenemški učitelj se je izrazil nedavno: »Če bi ne imeli na Koroškem že od vsega začetka utrakvističnih šol, bi plebiscita nikdar ne dobili.« — Čista resnica!

Človek se samo čudi, da zberejo ti ljudje toliko denarja za germanizacijo naših otrok! In da so bili ti ljudje, ki imajo za ponemčenje naše dece mnogo milijard kron na razpolago, tako na lahek način oproščeni vseh reparacij.

»Windische«.

Dr. M. Wutte piše v knjigi »Kärntens Freiheitskampf«:

»Koroški vindišari predstavljajo mešani tip, ki je z ozirom na pokolenje, kulturo in gospodarstvo nemškimi Korošcem mnogo bližji nego Slovencem na Kranjskem in Sp. Štajerskem in se tudi v narečju močno razlikuje od teh.«

Toda kdor misli, da tako sodi samo Wutte, se moti. To je evangelijski, ki razoznanjuje vsi koroški Nemci. Oni ne prestando trobijo koroškimi Slovencem: »Vi niste ne Slovenci ne Nemci, vi ste vindišari! In ker ste vindišari, zato vaš materin jezik ni slovenski in zato bi bilo smešno, če bi se v šoli učil slovenski jezik.« Itd. — Pa naj nihče ne misli, da pretiravam, sama gola istina! In še dalje jim oznanjuje: »Kdo izmed vas pa zna slovenski, kakor se piše v knjigah? Torej vidite, da vi niste Slovenci! Zakaj naj bi se torej v šoli učili slovenski? Saj imate nemške knjige in časopise na razpolago, in celo več in boljših nego so slovenske.«

Tukaj moram omeniti neko žalostno dejstvo. Za časa jugoslov. zasedenja na Koroškem se ni malokrat zgodilo, da so se slovenski inteligenti — Neko-rošci norčevali iz koroških slovenskih narečij, pri tem pa seveda niso pomislili, da se tudi na Kranjskem in Štajerskem govorje narečja in ponekod tudi močno spakedrana, in da so s takim norčevanjem zelo slabo služili slovenski stvari, ko so slovenske Korošce potrjevali v misli, da koroška slovenščina res ni slovenščina, temveč neka mešanica, ki ni ne nemško ne slovensko — torej enak efekt, kakor ga dosegaio Nemci s svojo vindišarsko teorijo.

In vendar! Idite v Zg. Rož, ond kjer polagoma prehaja rožansko narečje v zillsko! Kako melodiozen jezik! Kako mehko zveni na ušesa!

Mnogokaj spominja v koroških slov. narečjih na severoslovanske jezike, slov. Korošci rabijo stare slovenske izraze, ki sicer nikjer niso več v rabi. In vendar koroški Slovenci niso Slo-venci, ampak »vindišari«!

Henry Murger

47

La Bohème.

Prizori iz življenja ciganov.

(Nadaljevanje.)

Od tega dne so spali vsi drugi sosedje na vulkanu in ob roku so vsi složno odpovedali stanovanje.

Zares je minilo malo dni, da ne bi bila izbruhnila nevihta pri enem izmed omenjenih parov. Včas st sta Mimi in Rudolf, če nista imela več moči, da bi govorila, pogovarjala s stvarmi, ki so jim prišle pod roko. Največkrat pa je Schaudard s koncem palice napravil kako opombo melanholični Femiji. Marcel in Musette pa sta se pogovarjala pri zaprtih vratih; bila sta vsaj toliko previdna, da sta zaprla vrata in okna.

Če pa je slučajno vladal pri njih mir, drugi najemniki niso bili manj žrtve te začasne slege. Indiskretne stene so propuščale k njim vse skrivnosti ciganskih družin in jih uvajale kljub njihovim volji v vse njihove skrivnosti. Tako je marsikateri sosed imel rajši casus belli kot ratifikacije mirovnih pogodb.

Če hočemo govoriti resnico, moramo reči, da je bilo življenje, ki so ga živeli šest mesecev, čudno. Najlepše bratovstvo je brez vsakega šopirjenja vladalo v tem krogu, kjer je bilo vse vseh in kjer so si delili med seboj srečo ali nesrečo, kot je že prišlo.

V mesecu so bili gotovi praznični dnevi, ko bi ne bili stopili na cesto brez rokavic, dnevi veselja, ko so jedli ves dan. Bili so drugi, ko bi bili skoraj šli na dvorišče brez čevljev, posebni dnevi, ko niso skupno zajtrkovali in ne obedovali ali se jim je s pomočjo ekonomičnih kombinacij posrečilo, da so pripravili enega izmed onih obedov, pri kate-

rih so krožniki in namizje počivali, kot je rekla gospodična Mimi.

Čudno je bilo, da se v tej družbi, kjer so bile tri mlade in lepe ženske, ni pojavila nikak sled nesloge med moškimi: poklekali so čisto brez najneznatnejših muhami svojih ljubic, toda nobeden izmed njih ni bil niti za trenotek omahoval med žensko in prijateljem.

Ljubezen se rodi zlasti sama od sebe: je improvizacija. Nasprotno pa se prijateljstvo tako-rekoč gradi. To je čustvo, ki previdno koraka; to je samoljubje duha, medtem ko je ljubezen samoljubje srca.

Šest let so se cigani poznali. Ta dolga doba, ki so jo preživeli vsak dan v intimnosti, je, ne da bi bila spremenila individualnosti, ki je bila pri vsakem globoko začrtana, ustvarila med njimi soglasje misli, neko skupnost, ki bi jo ne bili našli drugod. Imeli so navade, ki so jim bile lastne, govorili so intimen jezik, za katerega bi tuji ne bili znali najti ključ. Kdor jih ni podrobno poznal, je imenoval njih prosto obnašanje ciznem. Pa je bila vendar le odkritosrčnost. Zakrknjenega duha proti vsaki narejenosti, so sovražili vse lažnjive in zaničevali podlost. Če jih je kdo dolžil pretrane napiljenosti, so odgovorili s tem, da so ponosno razložili program svojega častihlepa; in ker so si bili svesti svoje veljave, niso zlorabljali samih sebe.

V tolikih letih, v katerih so korakali skupaj v istem življenju in jih je nujnost večkrat prisilila, da so med seboj tekmovali, si niso nikdar otegnili rok in so, ne da bi to opazili, šli mimo osebnih vprašanj samoljubja, kadarkoli je kdo poskusil, vreči jih mednje, da bi jih razdružil. Sicer pa so se spoštovali drug drugega v kolikor so bili vredni; in ponos, ki je protistrup za zavist, jih je varoval pred vsako malenkostno ljubosumnostjo.

Vendar pa je po šestih mesecih skupnega življenja naenkrat planila mednje epidemija ločitve.

Schaunard je začel. Nekega dne je zapazil, da ima Femija Barvarjeva eno koleno lepše oblikovano kot drugo, in ker je bil glede plastike strog purist, je spodil Femijo in ji dal za spomin palico, s katero ji je bil delal tako pogosto opombe. Potem je šel zopet stanovat k nekemu sorodniku, ki mu je dal stanovanje zastonj.

Štirinajst dni pa to je Mimi zapustila Rudolfa in sedla v kočijo mladega grofa Pavla, nekdanjega učenca Carolusa Barbemuchea, ki ji je bil obljubil sijajne oblake.

Za Mimi jo je odkrila Musette in se vrnila z velikim hrupom v aristokracijo galantne družbe, ki jo je bila zapustila, da je šla za Marcelom.

Ločili so se brez prepira, brez hrupa, brez poudarka. To vez, ki se je rodila iz muhavosti in razvila v ljubezen, je prelomila druga muhavost.

Nekega večera v predpustu je imela Musette na maskeradi v Operi, kamor je bila šla z Marcelom, pri plesu sebi nasproti mladega človeka, ki ji je bil nekoč dvoril. Spoznala sta se in med plesom izpregovorila par besed. Ko je pripovedovala temu mlademu človeku o svojem sedanjem življenju, ji je, mogoče ne da bi hotela, ušla beseda, da se ji toži po njenem prejšnjem življenju. To je naredilo, da se je Musette na koncu kadrole zmotila in namestu da bi dala roko Marcelu, ki je bil njen kavalir, je prišla za roko svojega vis-à-visa, ki jo je odpejal in izginil z njo v množici.

Marcel jo je iskal, bil je zelo nemiren. Čez eno uro jo je našel pod pazduho mladega človeka. Prišla je iz kavarnе Opera in žgolela pesmi. Ko je zapazila Marcela, ki je s prekrizanimi rokami stal na nekem voglu, mu je dala znamenje za slovo, rekoč mu: »Pridem zopet.«

»To se pravi: ne čakaj me,« je prevel Marcel. Bil je ljubosumen, a logik in je poznal Musette; tako ni čakal; prišel je domov vendar s težkim srcem, a lahkim želimcem. Iskal je po omari, če bi ne bilo

kakih ostankov, da bi jih pojedel; zapazil je košček kot granit trdega kruha in skelet kislega slanika.

»Proti gomoljikam se nisem mogel boriti,« je pomislil. »Musette bo vsaj večerjala. In ko je potegnili s koncem svojega roba čez oči pod pretvezo, da se usneke, je legel.«

Čez dva dni se je zbudila Musette v rožastem budoarju. Moder voz jo je čakal pri vratih in vse nimfe mode so ji prinášale svoja čuda pred nogo. Musette je bila divna in kot je bilo videti se je njena mladost še pomlajala sredi tega elegantnega okvirja. Tu je zopet začela svoje staro življenje, hodila je na vse zabave in si je nazaj pridobila svojo slavnost. Povsod so govorili o njej, na borzi in celo po okrepčevalnicah v parlamentu. Njen novi ljubimec, gospod Alexis, je bil ljubezniv mladenič. Večkrat je tožil gospodični Musette, da se mu zdi nekoliko lahkomišljiva in brezskrbna, kadar ji govori o svoji ljubezni; tedaj ga je Musette smehljaje pogledala, mu udarila v roko in rekla:

»Kaj hočete, moj dragi, živela sem šest mesecev s človekom, ki me je hranil s salato in prežganko, me oblačil v kotenino in me vodil mnogo v Odeon, ker ni bil bogat. Ker ljubezen nič ne stane in sem bila zatelebana v to pošast, sva porabila precej ljubezni. Ostale so mi le drobtinice. Poberite jih, ne branim vam. Sicer pa vas nisem varala; in če bi trakovi ne bili tako dragi, bi živela še vedno s svojim slikarjem. Kar se tiče mojega srca, moram reči, da ne čutim, da bi kaj močno bilo, od kar nosim jopico za pet in dvajset frankov, in zelo sem v strahu, da sem ga pozabila v kakem predalu pri Marcelu.«

Da so izginili trije ciganski pari, je bilo povod veliki veselici v hiši, kjer so bili stanovali. V znak veselja je priredil hišni gospodar sijajen obed in najemniki so razsvetlili okna.

(Nadaljevanje.)

Stalna poljudno-znanstvena priloga „Nar. Dnevnika“

Izrada vodnih sil s posebnim ozirom na naprave za majhne padce.

Izrada vodnih sil je pri nas po obratu silno napredovala, ni se pa to izvršilo dovolj sistematično niti racionalno. V prvi vrsti se je oziralo le na lokalne potrebe, izbralo se je veliko vodnega materiala in takorekoč vodne sile prilagodio materialu, namesto obratno.

V pokrajinah, specijalno v slovenskem delu naše domovine, je razmerje vodnega stanja poleti in pozimi približno 1:5 in le tam, kjer je možnost reguliranja potokov ali drugih naprav, je mogoče doseči nekoliko večjo enakomernost. Jako važna pa je pri izračunavanju gospodarske vrednosti turbinske naprave izbira vodnega stanja. Ako so posestniki turbinskih naprav navezani tudi na izrazbo vodne sile po zimski, se izračuna rentabilnosta z ozirom na razpoložljive vodne sile pri najnižnjem stanju po zimi. Po tem računu je cena 1 KS (konjska sila) veliko višja, kakor če bi tudi upoštevali izrazbo energije dela letnega vodnega prihranka. Že hitro se je pri mnogih firmah za gradnjo turbin začelo graditi Franciscove turbine tako, da je dosegla njih učinkovna stopinja pri tričetrtinski obremenitvi maksimum, pri tem ko se je pri polni obremenitvi učinkovna stopinja za nekaj procentov znižala. Take turbine imenujemo tričetrtinske turbine. Ravno tako pa se lahko izgradi turbine, da dosežejo višje učinkovne stopnje pri polni obremenitvi. Turbine, ki naj težejo trajno polno obremenjene, se izgradijo za polno obremenitev. Pri menjajoči vporabi sile ali menjajočem dotoku in padcu je bolj priporočljiva tričetrtinska turbina. V gotovih takih slučajih se vporablja celo dvčetrtinska turbina. Peltonska turbina ni tako prožna z ozirom na preložitve učinkovnega maksimuma, kakor Francisova turbina. Peltonske turbine se izgradijo zato vedno le za polno obremenitev. Obratna hitrost turbine je pri danem padcu odvisna od množine vode, čim večja je vodna množina, tem manjša je obratna hitrost. Učinkovna stopinja pa ni odvisna samo od hidravličnih razmer, ampak tudi od njih konstruktivne razvrstitve. Ako se poveča specifično obratno število na več kot 300 obratov v eni minuti, se precej zniža učinkovna stopinja in učinkovni maksimum pri delni obremenitvi.

Kar se konstrukcije tiče se dvojne Francis turbine izgradi lahko s skupnim dovodnim aparatom za oba skupaj zgrajena tekača, ali s skupno sesalno cevjo za prostorsko ločena tekača.

Po različnih konstrukcijah delimo turbine po odprt in zaprt turbine (Schachturbinen in Gehäuseurbinen). Običajna lega vretena je horizontalna, le pri Francis turbinah za jako nizki padec in v slučajih jako močno menjajoče podvodne gladine, se uporabljajo tudi vertikalna vretena. Priprave za nizki pritisk so one z majhnim padcem do 30 m. Ako vsebuje voda pesek ali druge primese, je potrebna specialna konstrukcija, ki zviša ceno naprave. Nekatere vode učinkujejo tudi korenin ter uničujejo napravo. Velike važnosti je vsled omenjenega, da se pri vsaki gradnji turbinskih naprav skrbi tudi za

čistilne naprave. Pri manjših napravah se to zgodi lahko z izgradnjo bazenov, kjer se usedajo pesek in druge sneti. Pri večji vodni višini to pa ne zadostuje, v takih slučajih so potrebne posebne čistilne naprave. Za izrazbo vodnih sil z jako majhnim padcem so se vršili v zadnjih letih poskusi s hitro tekočimi stroji. Torej tudi v teh slučajih se doseže še dokaj ugoden obrat. V zadnjem času so zgradili v Ameriki za male padce enokolesne turbine z vertikalnim vretenom. Učinkovno stopinjo teh strojev skušajo vedno bolj zvišati. V prilog tega sistema govori dejstvo, da ima 5 do 6 odstotkov višjo učinkovno stopinjo kot večkolesne turbine za male padce. Tudi izgradnja vodne naprave je mnogo cenejša, ker je fundiranje manj globoko. Pri nas se pa vedno bolj širi uporaba turbin z ležečim vretenom; to pa, ker se je pri mnogoštevilnih primerjavočih računih izkazalo, da stane 1 PS pri turbinah s stoječim vretenom veliko več kot pri turbinah z ležečim vretenom. Ako se je stalo vendar le vpeljala in razširila, je temu vzrok ta, da se pri pomnožitvi turbinskih enot z vodoravnim vretenom jako hitro podražijo stroški za stavbe. Veliko vlogo igra pri gradnji hitrotekočih Francisovih turbin elektrotehnika. Danes se že gradijo Francisovi tekači za nizke padce, z obratnim številom 340 do 450 obratov v eni minuti. V primeri s temi turbinami napravijo pa najnovejše črpalne turbine (Sangstrahl-turbine) še večje število obratov 600 do 900 v eni minuti. Vzpostavitev teh poslednjih turbin je mogoča na različnih način. Posebno ugodno je po profesorju Bandischu, ako se jo položi nižje, ker se na ta način doseže večjo stabilnost toka v turbinah, kakor tudi možnost zvišanja obratnega števila. Učinkovno stopinjo pa lahko povečamo, ako vžidamo turbino tako, da izloča tekač vodni valov in ne kakor običajno navzdol; dalje ako se tekaču priklapi črpalno cev, ki se v početku dviga. Pri taki izgradnji so dalje dane tudi možnosti, da menjamo lahko hitrostne razmere v pri- in odvodu, problem, ki ga dolgo časa niso mogli rešiti.

Racionalno postopamo pri napravah za nizko napetost, ako postavimo najmanj tri turbine, od katerih sta dve v obratu, ena pa v rezervi. V večjih obratih je iz istih razlogov priporočljivo, da se ne postavi več kot štiri ali pet turbin.

Od dobrega stroja je zahtevati:

1. Eksaktna konstrukcija, posebno ležišč in pa najboljši material.
2. Natančna in skrbna izvršitev kanalov za tekače, ki do in izpuščajo na primernih mestih vodo.
3. Pravilno konstruirane lopate pri dovodnem kolesu.
4. Imeti mora učinkovito napravo za reguliranje.

Učinek pri turbinah se meri električnim potom. A. Strickler je pokazal, da se da zvezati poskuse za določitev učinske stopinje pri turbinah, z meropreizkusom generatorjev za izmenični tok. Tako, da se določijo obratne izgube v generatorju lahko na mestu, kjer stoji stroj.

Izdelovanje umetnih brusilnih sredstev.

Brušenje se je v novjšem času vedno bolj vpejalo ter služi za oblikovanje trdnih, trdih in krhkih snovi, ki se lahko obdelujejo le z brušenjem.

Prirodne brusilne snovi (peščenec, šmirgel) so izpodrinile umetne, ki se odključujejo po večji trdoti in učinkovitosti. Tudi se proizvajajo lahko umetne brusilne snovi z veliko bolj enakomerno trdoti in enakomernim zrnom. V poštev pridejo: Karborund, umetni korund in elektrit.

Karborund je silicijev karbid, to je spojina ogljika in aluminijevega oksida. Tvorniško proizvajanje se je posrečilo šele Amerikancu Achesonu. Analiza kristalov, ki so nastali pri njegovih poskusih, nam pokaže:

69.10 % silicija, 30.20 %, 0.49 % liove in železnega oksida, 0.15 % kalijevega oksida.

Velike električne peči imajo obliko zaboja, ki je 7 m dolg, 1.8 m širok in 1.7 m visok. Čelne stene so posebno trdno zgrajene. Stranske so šibkeje in imajo precej velike sranje, pri vsaki izpraznitvi se te poslednje na novo izgradijo. Skozni sranje uhajajo razspajoče se gorilni plini, ki zgornjo v rnanjem zraku in segrejejo peč tudi na zunanji strani. V čelnih stenah se nahajajo ogledne elektrode. Med notranjimi konci elektrod in obdajajočo

maso mora biti dovolj velika kontaktna ploskev. Masa, takozvano jedro, ki jo hočemo raztaliti, sestoji iz kosčkov koksja; okrog nje je polnilo iz zmesi 261 kg peska, 177 kg finega koksja, 53 kg žaganja in 9 kg soli. Proces traja 36 ur, porabi se pa 746 KW, in sicer v početku z napetostjo 210 voltov, ki se polagoma s rastočo jakostjo toka, zniža na 75 voltov. Množina na ta način pridelanega karborunda je 3150 kg. Ker se vporablja vrtilni tok delujejo istočasno 3 peči, ki dajo skupno in dnevno 6300 kg.

Po 36 urnem segrevanju, pri temperaturi v jedru med 1820 do 2250° C, se tok odklopi, stranske stene se odstranijo. Gornjo nespremenjeno plast zmeša se previdno dvigne. Tako pride do notranjega sedeslega jedra, ki ga pustimo še hladiti predno ga zdrobimo v posebnih mlinih. Tako razdrobljeno maso položimo še v kopolj žveplene kisline, kjer se odločijo smeti. Po pranju se izvrši sortiranje s pomočjo sit in ev. nadaljnje mletje.

Korund se izdeluje tudi v električnih pečeh. Kot surovina se vporablja v glavnem bankit, to je aluminijev t. drockis. Vsled jako dolgega segrevanja in visoke temperature se odločijo resnaga že med taljenjem. Umetni korund vsebuje 94 do 98 % korunda v

načistejši obliki, pri tem ko ima šmirrek iz Maksosa le 60 % korunda. Material prihaja iz peči v velikih 1800 — 2700 kg težkih kosih. Deli, ki so najbližji elektrodom, vsebujejo krasne iglaste kristale v izredno lepih barvah. Peč se polni z notranjim jedrom in polnilom iz oglednega prahu. Elektrodi se približati na 3 do 4 cm in med rje se vtakne nekaj kosčkov oglja, da se pospeši segretje. Dela se z izmeničnim tokom 40 do 60 voltov in 250 do 300 amperov. Obrat se lahko vrši neprekinjeno, ako se po vsakem odtoku

raztaljene mase znova polni. Karborund ima trdoto 9.5, elektroid 9.3, korund 9.2. Prvi je razmeroma krhek in vporabljen bolj za brušenje nepretrdga materiala n. pr.: litega železa, porcelana, stekla, kosti, slonove kosti, gumija, lesa, dragih kamnov itd.

Korund je jako trden, elektrit ima amorfno strukturo, vzlic svoji veliki trdoti in žilavosti, ki dopušča, da izdelujemo iz njega posebno luknjičava brusilna sredstva. Oba se lahko vporabljata za brušenje kovnega železa, litega jekla in kaljenega jekla.

Industrijska izrada vulkanske toplote v Italiji.

Pomanjkanje kuriva v Italiji je občutno ne samo v vsakdanjem življenju, ampak tudi v industriji. Dočim so si pomagali v gornji Italiji z elektrofikacijo vodnih sil, skušajo v srednji in južni Italiji že dolgo let najti načina, kako bi se izrabila vulkanska toplota. Poskus sam na sebi ni nov, toda praktična izrada vulkanske toplote se je dosedaj posrečila le v jako majhnem obsegu. Prva taka naprava se nahaja v bližini Lardarella v Toskani, kjer izvirajo, v obsegu večjih kvadratnih kilometrov, iz zemlje vroče pare. Te pare so zmešane še z drugimi plini in vsebujejo tudi raztopljene borove soli. Prvi, ki so poskušali industrijsko izkoristiti te prirodne sile, so bili knezi Conti. Prvi poskusi so se začeli leta 1903. V zemljo so navrtali 120 do 150 metrov globoke luknje s premerom 20 do 40 cm. Iz teh lukenj so začele v kratkem času izvirati pare s pritiskom 2 do 0 atmosfer in s temperaturo od 150° do 190° C. Samo ena luknja je dajala na uro do 5000 kg pare. S to paro so poskušali gnati parni stroji, toda to se je ponesrečilo, ker je žveplena kislina, ki je bila v pari, uničila v kratkem strojne dele parnega stroja. Šele potem ko so odstranili iz par žvepleno kislino, se je posrečilo vzdržati stroje v obratu. Na ta način se je spravilo 1. 1912 v obrat turbinamo-stroj, ki daje 255 km za razsvetljavo tovarne za boraks v Lazarellu.

Pozneje so začeli vrtati globokeješe in širše luknje. Ena teh lukenj daje n. pr. 25.000 kg pare z 2 do 3 atmosferami. Toda tudi to je bila še vedno premala izrada in ko je izbruhnila svetovna vojna in je nastopilo veliko pomanjkanje kuriva, so se odločili knezi Conti izrabiti te vulkanske sile do skrajnosti. Navrtali so vnovič primerne luknje z dovoljnim premerom. Na te luknje so montirali tri turbinamo-stroje, od katerih je vsak dajal po 3000 kilovatov. Turbin pa ne žene neposredno para, ki prihaja iz tal, marveč para se spelje po mnogoštevilnih ceveh, ki se nahajajo v posebnih parnih kotlih in kjer se popolnoma očisti. Ta para, ki ima približno 1.5 atmosfer, žene turbine. Iz pare, ki gre skozi omenjeni cevni sistem, se pridobiva boraks. Ta naprava daje izmenični tok 4500 voltov napetosti, ki ga potem transformirajo na 36.000 voltov. S to poslednjo napetostjo je izpeljan tok po petih elektrovodih za visoko napetost v Voltero, Sieno, Livorn in Firenco, kjer ga na običajen način razdelijo med konzumente. Ker se je opisani poskus tako sijajno obnesel, hočejo izrabiti na poseben način še druge vulkanične sile, med drugimi one v Campi, Flegrei pri Pozznoli in bližini Neapeljske luke. Tam nameravajo vzidati ceve kotle 30 do 40 m globoko v zemljo.

Mikroskopična preizkušnja volne, bombaža in platna.

Jako malo se vporablja mikroskop za preizkušnjo vlaknastih snovi, čeprav sta mikroskop in mikrokemični postopek dva najboljša pripomočka za ocenjevanje, predvsem pa za določitev, v kakem stanju je vlakno pri volni. Učinek razredčenih kislin na komplicirano sestavo beljakovine vsebujočega volnena vlakna ni škodljiv tudi pri temperaturi vrelišča, ako ne presega koncentracija 7 %. Dolgo kuhanje vlakna v razredčeni žvepleni ali solni kislini, uniči pa vlakno popolnoma. Koncentrirane kisline uničujejo vlakno že v najkrajšem času. V barvarnih igrajah omenjeni činitelji jako veliko vlogo. S pomočjo mikroskopa se ne da doznati nobene razlike med vlaknom, ki ga kuhamo v 1 % kislini in med neobdelanim vlaknom.

Mnogo lažje in škodljivše kakor kisline učinkujejo alkalijski, posebno v toploti. Slabše kakor jedki alkalijski učinkujejo njih karbonati in alkalijeve zemlje. Amonijak učinkuje le pri toploti in je močno koncentriran. Učinek alkalijskega na volno povzroči, da se epiteljske luske podolžno zvijejo, kar se da primerjati z gubami ovenega jabolka. Mikroskopično opazimo lahko učinek zelo razredčenih raztopin že v najkrajšem času. Pri zvišanju temperature se napne epidermijska plast vedno bolj, epiteljska plast razpoči in izstopajoče notranje stanice vlakna nakažejo začetek popolnega razpada. Pri

90° C imamo le še ostanke posameznih stanic vlakna in epidermijskih krp. Na ta način nam je omogočeno opazovati učinke vseh najrazličnejših namakalnih in barvilnih postopkov volne ter izbrati si najugodnejše pogoje za barvanje in pranje.

Bombaž uničuje kisline in ga spreminijo v lahko razdrobljivo hidrocelulozo. Na bombaž učinkujejo uničujoče že razredčene kisline. Pod mikroskopom se ni moglo opaziti nikake strukturne izpremembe. Bombažovo vlakno je enostanični tvor in ne sestoji iz raznovrstnih stanic kakor volna, pri kateri so se opazovale spremembe v vseh delih vlakna. Bombaž je jako vztrajen proti alkalijskim in je opaziti učinek šele pri višjih koncentracijah. V zrelih razredčenih alkalijskih in pri dostopu zraka se bombaž raztopi in tvori takozvano oksicelulozo. Ako ne dopuščamo zraku pristopa, ostane bombaž neizpremenjen. Vsaj pod mikroskopom ne opazimo nikake izpremembe.

Platno vlakno se razlikuje kemično le malo od bombaževega vlakna. Proti žvepleni kislini je trpežnejši, veliko manj pa proti alkalijski. Mikroskopično se ne da tukaj dognati izprememb. Učinek kislin in osnov na platno vlakno je ravno tako kemične narave kakor pri bombažu in brez strukturnih izprememb. Beljeno in nebeljeno platno se pod mikroskopom ne razlikuje.

Razno.

Kako preprečimo prašenje cementnih tal.

Cementna tla imajo neprijetno svojstvo, da se rada prašajo. Posebno je to velk nedostatek takih tal v takih delavnicah in tovarnah, kjer direktno škoduje prah strojem in izdelkom. Prašenje cementnih tal nastane vsled poroznosti strjenega cementa, ravno radi tega se površina tudi sčasoma ne obrusi. V tehnični prilogi »Frankfurter Zeitung« priporoča arhitekt W. Furthman kot idealno sredstvo proti temu nedostatku cementnih tal kremenjakovo kislino. Ta koloidna tekočina gre v vse pore in se skremeni s cementom v kompaktno, neprodno in trdno maso, ki se ne more več obrabiti in izhoditi. Istočasno je to tudi sredstvo proti pronicanju oljnatih tekočin v cement, ki ga razdrobljajo, kar lahko opazujemo pri strojnih temeljih. Uspeh tega postopka je presenetljiv. Ta so trdna, brez prahu in stroški so minimalni. Postopek je jako enostaven. Cementna tla pometemo s trdim umetlom ali pa jih umijemo, ako je potrebno. V zadnjem slučaju moramo počakati, da se tla posušijo. Zmes kremenjakove kisline na

pravilno, ako zmešamo en del kremenjakove kisline s petimi deli mrzle vode. To raztopino razlijemo po tleh ter jo s pomočjo omela raztegnemo po cementu, ki ne sme postati samo vlažen, ampak do dobre moker. To se ponavlja trikrat, ali po potrebi v gotovih presledkih, večkrat.

Barva in izhlapevanje.

Razna segreta telesa različno izhlapevajo toploto. S poskusi se je dognalo, da izhlapevajo temna in hrupava telesa veliko več toplote, kot gladka in leska. Isto kar velja za izhlapevanje je tudi veljavno za vsrkavanje toplotnih žarkov. Tudi tukaj vidimo, da vsrkavajo temne in hrupave ploskve veliko več toplote kot gladke in leske. Te zna ne fizikalne pojave se je v zadnjem času vpoštevalo tudi v praksi pri tankih za olje, plin itd. Da se dožene številčno natančno, koliko ima barva in kakovost površine vpliva na izhlapevanje, je izvršil »Bureau of Mines« v Ameriki velikopotezne poskuse. Tanki za olje so v severni Ameriki navadno popleskani z belo barvo. Poskusi so namreč dognali, da je pri belo popleskanih tankih izhlapevanje za 1-1.5 odstotka

manjše kot pri rdeče popleskanih. Dalje se je dognalo, da absorbirajo tudi močno blesteče barve manj toplote kot matne in se je pri omenjenem pleskanju tankov in posod za olje in pline tudi na to svojstvo oziralo.

Vlažne roke in električni tok.

Vsak elektromonter ve, da prevajajo namočeni prsti veliko bolje tok kot suhi. Manj znano pa je, da je bil lord Kelvin praktično imun za električen tok. Tok, ki bi bil brezdomno vsacega ubil, mu ni prizadajal nobene škode. To svojstvo je bilo za imenovanega učenjaka velike važnosti pri njegovih poskusih in gotovo je pripomoglo to svojstvo veliko k njegovim izrednim iznajdbam. Lord Kelvin se je lahko dotaknil z golimi prsti žice, v kateri je krožil tok 500 voltov, ne da bi se mu kaj zgodilo. Sam je pripisoval to izredno svojstvo, svoji nenavadno suhi koži in svojim izredno suhim rokam.

Vtekočinjen kisik.

Prvi poskusi za vtekočinjenje takozvanih permanentnih plinov, vodika, kisika, dušika itd. se niso posrečili, čeprav se je pri tem vporabljal velikanske pritiske (do 3000 atmosfer).

Andrews je bil prvi, ki se mu je posrečilo dognati poljsnijo, in sicer pri poskusih za vtekočinjenje ogljikovega dvokisa. Vsak plin ima takozvano kritično temperaturo, do katere se ga mora ohladiti, da se ga potem lahko s pritiskom vtekočini. Kritična temperatura za kisik je -118.8. Vtekočinjen kisik je plava tekočina z gostoto 1.13. Tak kisik je močno magnetičen in vre pri -185.5 stopinj C, zmrzne pa pri -225 stopinj C. Ako držimo žarečo trsko v hlapih nad njegovo površino, se trska vname in zgornji z izredno svetlim plamenom. Ako vžigamo žarečo trsko v tekočino, gori pod površino. Čim večja je trska, tem živahnije se vrši gorenje, goreči delci odletavajo na vse strani. Ta poskus pa ni brez nevarnosti, ker lahko tekoč plin eksplozira. To svojstvo eksplozivnosti tekočega kisika bi se dalo uporabiti ravno tako kot eksplozivnost tekočega zraka. Poslednega se namreč rabi kot izvršno nadomestilo za dinamit. L. dr. take eksplozivne snovi.

Svetovalec.

G. A. v Gr. I. Vpr.: Kdo je prvi našel vtekočinjenje plinov?

Odg. Vse dosedanje pline se je posrečilo vtekočiniti kot prvim fizikom Cailliet, Pictet, Wroblewski in Olczewski, Dewar, Linde itd.

2. Vpr.: Kaka svojstva ima vtekočinjen kisik?

Odg.: Odgovor glej pod »Razno« zgoraj.

Tudi petdesetletnica. Letos bo petdeset let, odkar je bila ustanovljena Mednarodna poštna unija. Ob tej priliki se bo vršil mednarodni poštni kongres v Stockholmu. Trajal bo menda precej dolgo časa, kajti na dnevnem redu mu je 1200 predlogov.

Dobiček iz Poruhra. ki ga imajo Francozi, vedno bolj raste. Francosko-belgijska železniška reža bo dala, če gre tako naprej kot sedaj, več kot 400 milijonov frankov na leto. Premoga izvažajo mesečno 420.000 ton v Italijo, 400.000 ton v Belgijo, 200.000 ton v Luxembourg in 700.000 ton v Anglijo. Davek na premož donaja redno en milijon frankov na dan. Razni drugi davki prinašajo nad 300 milijonov frankov na leto; carina, gozdovi itd. pa 400 milijonov.

Madžarski dolgoviz Angliji. Madžarska je sklenila leta 1921 z Anglijo pogodbo, da bo odplačevala svoj dolg Angliji v letnih obrokih po 500.000 funtov sterlingov. O priklji pogajani za madžarsko posojilo je bila ta pogodba spreminjena v toliko, da bo odplačevala Madžarska svoje predvojne dolgovce od 11 marca dalje polletno v petih letih. Vsak obrok znaša 100.000 funtov sterlingov. Po preteku petih let bosta obe državi ponovno določili modalitete odplačevanja.

Rusko žito v Turčiji. Rusko žito je v Turčiji izpodrinilo ameriško žito, ker je boljše in precej cenejše.

Kino Matica

Od 24. do 27. febr.

Senzacija dnevnika
Harbor City Gazette.

Doživljali reporterja.

Trboveljski premog in drva
dobavlja

Družba Ilirija,
Ljubljana.

Kralja Petra trg 8. Telefon 220.

Plačilo tudi na obroke.

Razpis.

Okrožni urad za zavarovanje delavcev v Ljubljani bo oddal potom javne ponudne obravnave dela in dobave za izvršitev osrednje kurjave, prezračevalne in naprave za gorko vodo, potem vodovodna dela ter dela in dobave za opremo kopetji in stranišč v novem Uradnem poslopju na Miklošičevi cesti.

Proračunjena vsota za vsa ta dela in dobave znaša okroglo

2.500.000 Din.

Ponudbe morejo obsegati vsa navedena dela in dobave, nanašati se pa morejo tudi le na osrednjo kurjavo, prezračevalno in napravo za gorko vodo na eni ter na vsa ostala dela in dobave na drugi strani.

Zapečateni na ovitku z napisom: „Ponudba za izvršitev osrednje kurjave itd.“ oziroma „Ponudba za vodovodna dela itd.“ v Uradnem poslopju Okrožnega urada za zavarovanje delavcev v Ljubljani opremljene ponudbe je vložiti najpozneje

do 26. marca 1924 ob 12. uri

pri Okrožnem uradu za zavarovanje delavcev v Ljubljani, Turjaški trg 4/I.

Ponudbe, ki bi došle pozneje, ne bodo v nobenem slučaju vpoštene.

Za ponudbe, oddajo in izvršitev razpisanih del merodajni predpisi, pogoji, načrti in proračuni so reflektantom na vpogled pri Okrožnem uradu za zavarovanje delavcev med uradnimi urami, oziroma si jih morejo tam nabaviti za napravno ceno.

V Ljubljani, dne 19. februarja 1924.

Okrožni urad za zavarovanje delavcev v Ljubljani

Predsednik:
dr. Golja s. r.

Ravnatelj:
Kocmur s. r.

Najcenejše nove in rabljene pisalne stroje

v specialni mehanični delavnici za popravilo pisalnih, računalnih, razmnoževalnih in kopalnih strojev.

Ludvik Baraga, Ljubljana, Šelenburgova ulica 6./I.

Barvne trakove, karbon—indigo papir ter vse druge potrebščine. Pisarniška oprema vedno v zalogi.

Hišne potrebščine

emajlirane težke posode znamke „Golieth“ in lažje vrste, češkoslov. proizvoda, pločevinasto in lito posodo, porcelanasto, kameninasto in stekleno robno se kupi najceneje in najbolje pri tvrdki

A. Vicel, Maribor, Glavni trg št. 5.

Promet ekspresnih pošilk potom Simplon-Orient Ekspresa

Vsa tozadevna pojasnila dale tvrdke

„GROM“

carlinsko posredniški in špedicijski biro
Ljubljana, Kolodvorska 41

kot zastopnik Mednarodne družbe spalnih vozov za promet ekspresnih pošilk.

Jadranska banka, d. d. Beograd

Delniška glavica: **Centrala (začasno) Ljubljana** Rezerve: **Din. 32.515.000**

Podružnice:

Beograd	Dubrovnik	Korčula	Ljubljana	Sarajevo
Bled	Ercegnovi	Kotor	Maribor	Split
Cavtat	Jelsa	Kranj	Metković	Šibenik
Celje	Jesenice		Prevalje	Zagreb

Naslov za brzojave: JADRANSKA

Amerikanski oddelek — Potniški urad

INOZEMSKA ZASTOPSTVA: ITALIJA: Banca Adriatica, Trst, Opatija, Zadar. AVSTRIJA: Adriatische Bank, Dunaj. JUŽNA AMERIKA: Banco Yugoslavo de Chile, Valparaiso, Antofagasta, Punta Arenas, Porvenir, Puerto Natales.

AFILACIJA: Frank Sakser State Bank, 82 Cortland St. New York City.

Banka ima prvovrstne veze v vseh glavnih mestih sveta in se peča z vsemi bančnimi posli.

WIM 6. dunajski med-narodni semenj WIM

9. do 15. marca 1924

Najugodnejša prilika za nakup za vse stroke
Največja izbira. Stalne konkurenčne cene.

Velik uspeh dunajskega jesenskega sejma 1923:

100.000 kupcev

od teh 25.000 inozemcev iz 72 držav celega sveta, ki so podpisali velika naročila.

Pojasnila:

Wiener Messe, Wien VII.

Prakor tudi častno zastopstvo v Ljubljani, Avstrijski konzulat, Turjaški trg 4.

AVTO-VOZI BREZ-BENCINA KURI-Z-OGIEM ZAHTEVAJ-PROSPEKTE JUGO-HAG LJUBLJANA-BOHORJEVA-UL.-24 TEL.-560

Premog

lep, črn, s 4500 kalorijami. prodaja iz svojega rudnika „Slovenska premogokopna družba“ z o. z. v Ljubljani, Wolfova ul. 1/I. po Din 300- postaja Ormož. Din 350- postaja Ljubljana in Din 400- v Ljubljani na dom dostavljeno za 1000 kg.

Ne čakaj spomladi!

Naroci takoj: seme, sadno drevje, dalije, vrtnice, gladiole i. t. d. Veletrinarsko podjetje „VRT“ DŽAMONJA IN DRUGOVI, Maribor. Zahtevaj cenikel!

MALI OGLASI

Cena oglasom do 20 besed Din 5.—; vsaka nadaljna beseda 25 para z devetino vred.

Gmotno slabijim slojem dovoljuje uprava poseben popust pri inseriranju v malih oglaših!

Kupi se

večja množina vsakovrstnih steklenic od črnih — Ponudbe na upravo lista.

Pošlji

svoj naslov in Din 15.— in dobiš poštne prosto Veliki ročni spisovnik, primeren za obrtnika, trgovca, uradnika, delavca, rokodelca, vojaka in vsako gospodinjstvo. Viljem P. o. ž. a. j. knjigovodnica in kartonaža, Kranj.

Mi:arski poslovodja

oženjen, Jugoslovian, z inozemsko prakso, dober risar, govori več jezikov. Iščo mesta za takoj ali s 1. aprilom. Cenj. ponudbe prosi na Mihajlovič, poslovodja, Zagreb, Paromlinska c 75.

Mlad gospod

želi znanja z mlado, veselo gospodinjstvo, oziroma vdovo. — Poznejša ženitev ni izključena. Ponudbe po možnosti s sliko pod šifro „Pomlad“, Krško, poštino ležeče.

Pozor!

Popoldne urejem knjigovodstvo, Ponudbe pod „Strokovnik“ na upravo lista.

Harmonika

štirivrstna, trvdke Lubas, glas G. C. F. B. je na prodaji pri Štefanu, Pot v Rožno dolino št. 34, Ljubljana.

Družabnik,

ki bo osebno sodeloval pri trgovskem podjetju, se išče. Ponudbe pod „Merkur“ na Aloma Company, Ljubljana.

Cebulček in kore. javo seme

kupujemo Sever & Komp. — Ljubljana, Wolfova ul. 12.

Pekarna

Ivan Proselec v Mariboru, Jezdnarova ulica 5. peče izvisno belo in črno pečivo in prevzema v peko domače kruh zvečer ali zjutraj ob 7. uri

Karo

je varstvena znamka, priznana najboljših in najprejznih čevljev. Dragotin Roglič, Maribor, Koroska c 19, lastne delavnice in ročno delo.

Samostojen trgovec

z lastno trgovsko hišo želi znanja z gospodinjstvo, ki bi posredovala večji kapital za posredovanje trgovine. Ponudbe se vposlati pod „Mirni dom 32“ na upravo lista.

Gramofon

s 13 ploščami, pet slovenskih komadov, skoraj nov se ceno proda. — Ivan Kurnik, mizar, Hrastnik ob S.

Pisarniškega vodjo

sprejme agentura v Ljubljani. Prednost oni, ki polože kancijo. Ponudbe pod „Eksistencija“, Aloma Company, Ljubljana.

Potnika

po Sloveniji dobro vpeljanega s plačo in dnevnici se sprejme. Ponudbe pod „Kavcija“ Din 10.000 na Aloma Company, Ljubljana.

Grafologične

karakterne skice izdeluje na strogo moderno znanstveni podlagi pismoslovec Vrsič, Maribor, Slomškov trg 16. Vpošlje se naj lastno očno pisano pismo in Din 26. ev. znamke. Pojasnila daje trafika Sever, Šelenburgova ulica.

Mlad gospod

želi znanja v svrhu ženitve z mlado gospodinjstvo ali vdovo brez otrok, staro 25—30 let. Premožene posravnika stvar Sem v stalni državni službi. Ozira se le na resne ponudbe s sliko, ki se na željo vrne. Tajnost zadržana. Ponudbe pod šifro „Rudeči nagelj 140“ na upravo lista.

Akademsko

izobražen, ločen, iščem partijo. Ponudbe pod „Novo življenje“ na upravo lista.

Upravitelja pisarne

po možnosti s pravno izobrazbo, ki ima tudi organizatorične sposobnosti, iščem proti primerni mesečni plači. Ponudbe naj se pošljejo na upravo lista pod „Upravitelj“. Reflektanti bodo morali pri upravi „Nar. Dnevnika“ odgovoriti na nekatera strogo diskretna vprašanja.

Prazno sobico

v okolici trga Tabor išče mirna gospodinja, ki je celi dan odsotna in ki bi bila pripravljena dati kot protiuslugo šivalni stroj na razpolago. Cene ponudbe pod „Mina“ na upravo lista.

Nov trak

s telovnikom se zelo ugodno proda. — Naslov pove uprava lista.

Mladenit

ta čas bolničar, več v vseh bolniških poslih, marljiv in pošten, išče primerno službo. Gre tudi kot sluga, vrtar oziroma kaj sličnega. — Ponudbe prosi pod „Marljivost“, Krško, poštino ležeče.

Korespondentinja

z znanjem italijanskega, nemškega in slovenskega jezika ter strojepisja išče službo za popoldanske ure. Cenj. dopisni ali se pošljejo upravi pod šifro „Korespondenca“.

Dva važona mrve,

suhe, lepe, zelene, poljudno množino proda za ceno po dogovoru takoj Franc Ribnikar, mesar, Hrastnik ob Savi.

Veleposesstvo, 100 oravov,

zda 5.000.000 K z grajščino. Vila, 3 orale parka, takoj prosto stanovanje.

Posesstvo od 3 do 900 oravov,

vino, grajščino ali vilo.

Gostilna z ali brez posestve,

in stanovanjske hiše.

Žaga z mlinom ter posestvo,

pekarinja, shiša, dobro mesto, proda realiteta pri sarni Zagorski, Maribor, Barvarska ul. 3.

Mali oglasi imajo uspehi!

TRGOVSKA BANKA D. D. LJUBLJANA

PODRUZNICE:

Maribor
Novo mesto
Rakek
Slovenjgradec
Slovenska Bistrica

Dunajska cesta 4 (v lastni stavbi).

KAPITAL in REZERVE Din 17.500.000.—

Izvršuje vse bančne posle najtočneje in najkulantneje.

Brzjavlj: Trgovska.

EKSPOZITURE:

Konjice
Meža-Draž
rad

Telefoni: 139, 146, 458.